

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'.
ΑΡΙΘ. 57

Ἐν Πειραιεὶ Ἰούλιος
1889

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΚΡΕΜΟΥ ΙΕΡΟΣΥΛΟΙ ΤΟΥ ΠΥΘΟΙ ΙΕΡΟΥ ΚΑΙ ΙΕΡΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ (ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ)

Ὁ κ. Γ. Π. Κρέμος εἰδικὸς καθηγητὴς τῆς ἱστορίας παρὰ τοῖς ἐν Ἀθήναις Β. γυμνασίοις, γνωστότατος δ' ἄλλως καὶ πᾶσι τοῖς φίλοις τῶν γραμμάτων καὶ δὴ τοῖς εὐγνώμοσι θαυμασταῖς τῶν ἠρωϊκῶν κατορθωμάτων τῆς μεγαλοουργοῦ καὶ ἐνδόξου γενεᾶς τῶν ἀνδρῶν τῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνεγεργίας καὶ ἀνεξαρτησίας ἡμῶν ἀγωνισαμένων, ἀρχῆθεν δὲ τιμῶν διὰ τῆς πολυτίμου καὶ πεφωτισμένης συνεργασίας αὐτοῦ τὸ ἡμέτερον σύγγραμμα δημοσιεύσας πολλάκις ἐν αὐτῷ περιπεσούδατον σειρὰν ἱστορικῶν ἐπανορθωμάτων ἐπὶ τῇ βασεὶ τῶν νεωτέρων πηγῶν, ἐξέδοτο κατ' αὐτὰς ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον πολυσέλιδον ἐμβριθεστάτην πραγματείαν, ἣν καὶ ὑποβληθεῖσαν ἐπὶ ὑψηλείᾳ τοῦ μαθήματος τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ὑπὸ τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου σύμπαντες οἱ καθηγηταὶ τῆς σχολῆς ταύτης ὁμοφώνως ἐπεδοκίμασαν κρίναντές ἄξιον τὸν κ. Γ. Π. Κρέμον τῆς ὑψηλικῆς ἔδρας καὶ συνεχάρησαν αὐτῷ ἐκθύμως διὰ τὰς εὐρείας αὐτοῦ γνώσεις, τὴν ἀρίστην διατύπωσιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων τὴν πειστικότητα.

Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματεία ταύτῃ ὑπάρχουσι νέαι θεωρίαι καὶ ἐρμηνεῖαι πραγμάτων, αἵτινες θὰ δώσωσιν ἀφορμὴν εἰς μελέτην καὶ παρὰ τοῖς ξένοις, ὡς πεποιθήμεν, σοφοῖς τῆς Εὐρώπης. Τοιαῦτα δὲ εἶνε: Πρῶτον μέχρι τοῦ νῦν πάντες οἱ ἱστορικοὶ παρεδέχοντο ὡς ἓνα τὸν πρῶτον ἱερὸν πόλε-

μον «Κρισαῖον» λεγόμενον (σελ. 30—50). νῦν δ' ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν καταδεικνύει ὁ συγγραφεὺς ὅτι ὑπῆρξαν δύο πόλεμοι συγχυθέντες εἰς ἓνα, ὅπως καὶ αἱ δύο πόρρω ἀπέχουσαι πόλεις τῆς Φωκίδος Κίρρα καὶ Κίρρα συνεχέοντο εἰς μίαν. Τῶν πολέμων τούτων ὁ μὲν πρῶτος κατὰ τὸν κ. Γ. Κρέμον ἦτο κατὰ τῆς Κίρρας καὶ πρέπει νὰ λέγηται Κιρραῖος, ὁ δ' ἕτερος κατὰ τῆς Κρίσης, ὅστις «Κρισαῖος» λέγεται. Διὰ τοῦ χωρισμοῦ τούτου τακτοποιοῦνται τὰ πάντα καὶ τὰ χωρία τῶν συγγραφέων ὀρθῶς ἐρμηνεύονται καὶ αἱ χρονολογίαι καὶ τὰ περὶ τῶν στρατηγῶν καὶ τὰ λοιπὰ καὶ μάλιστα ὁ παρὰ τῷ Πausanias χρησμός, ὅστις καὶ ἀκατανόητος ἦτο καὶ παντοίας στρεβλώσεις ὑφίστατο παρὰ τῶν κριτικῶν τὰ πάντα ἐπασχον Προκρούστου βασιανιστήρια. Δεύτερον τὰ καὶ κράτιστα εἶνε τὰ περὶ τοῦ τρίτου ἱεροῦ καὶ φωκικοῦ πολέμου (σελ. 60—119). Διὰ μακρῶν ἀποδεικνύει ὁ κ. Γ. Κρέμος ὅτι πλημμελῶς παρεδέχοντο μέχρι τοῦδε οἱ ἱστορικοὶ ὡς αἰτίαν τοῦ ὀλεθρίου πολέμου κατὰ Φωκίων τὴν ἱεροσυλίαν αὐτῶν διότι τὸ ἀληθὲς αἶτιον ἦτο τὸ κατὰ Φωκίων μῖσος πάντων τῶν πέριξ κατοικούντων λαῶν, οἵτινες εὐράντες εὐκαιρίαν ἤγειραν κατ' αὐτῶν τὸν καταστρεπτικώτατον ἱερὸν πόλεμον, ὅστις ἐγένεεν ἀφορμὴ ὅπως ὁ Φίλιππος ἀναμιχθῆ εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα καὶ ὑποτάξῃ αὐτήν.

Τρίτον ἐλέγχει τὴ θεωρίαν τοῦ σοφοῦ Γάλλου Foucart, ὅτι δῆθεν οἱ Ἕλληνες ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Γαλατῶν, ἐνῶ ὅλως τοῦναντίον ἀποδεικνύει ὁ κ. Γ. Κρέμος, ὅτι οἱ Γαλάται (σελ. 123—139) οὐ μόνον δὲν ἐνίκησαν, ἀλλὰ καὶ κατετροπώθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποβαλόντες καὶ τὸν βασιλεῖα αὐτῶν Βρέννον, καὶ μόλις ὀλίγιστα διεσώθησαν (σελ. 134—135).

Τέταρτον διορθοῖ πλείστα ὅσα ἱστορικά, γεωγραφικά καὶ

τοπογραφικά· οὖν τὴν θέσιν τοῦ ποταμοῦ Ὑλαίου καὶ Δαφνουῦτος (σελ. 85) συγχεόμενων· διακρίνει τὰς ἐπὶ τοῦ Παρνασοῦ Φαιδριάδας προσηκόντως (σελ. 87)· προσδιορίζει τὸν τόπον, ἐν ᾧ κατεκρημνίσθη ὁ μέγας στρατηγὸς τῶν Φωκίων Φιλόμηλος (σελ. 94—95)· διορθοῖ ἐλέγχων τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους (σελ. 16)· ἀποδεικνύει ὅτι τὸ τῶς ἐρμηνευόμενον «ἀγγυῶ» μόνον ὡς τοπικὸν θεωρούμενον ἔχει καὶ χρονικὴν σημασίαν, ὅπερ ἐν οὐδενὶ λεξικῷ σημειοῦται (σελ. 17). Ἐπίσης διορθῶν ποιεῖται λόγος περὶ τῆς ὀρθῆς ἐρμηνείας τοῦ χρησμοῦ καὶ τῆς λέξεως ἰδίᾳ Κρήσιοι (σελ. 17 πρβλ. 19). Πραγματεῖται περὶ Δαυλίδος κατ' ἀναφορὰν πρὸς τοὺς Φλεγύας (σελ. 21)· περὶ πλημμελημάτων παρὰ Παυσανίαν καὶ Πολυαῖνον (σελ. 33—34)· περὶ ἐσφαλμένων ὀνομασιῶν τοῦ χειμάρρου Πλειστοῦ καὶ τῆς πηγῆς Σιδάριδος (σελ. 35—36)· περὶ ἀναλήθους συγχρονισμοῦ παρὰ τῷ Σχολιαστῇ Ἰφίτου καὶ Εὐρυλόχου (σελ. 38)· περὶ ὀρθῆς γραφῆς καὶ τοποθεσίας τοῦ πολιχνίου Κραγαλίου (σελ. 42—43)· περὶ τῆς ὀρθῆς ἐρμηνείας ἐτέρου χρησμοῦ κακῶς ἐρμηνευομένου (σελ. 43—44)· περὶ πλημμελῶν παρὰ τοῖς ξένοις ὀνομάτων τῆς πολυουμνήτου Τραχίας, Τρικελεύθου ἢ Σχιστῆς ὁδοῦ, ἐν ἧ τὰ κατὰ τὸν Λαίον ἐγένοντο· περὶ τοῦ ὄρους Κίρρεως· περὶ τῆς κώμης Κίρρεως (Κισφίνας) (σελ. 50)· περὶ πλάνης τοῦ Παυσανίου προκειμένου περὶ Λοκρῶν (σελ. 73)· περὶ τῆς σφαλερᾶς παρὰ Πάπυ γενεαλογίας τοῦ Μνασίου καὶ Μνάσωνος (σελ. 79). Ὅσον δ' ἀποβλέπει εἰς τὰ τοπογραφικὰ ἰδέτω τι· καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου τῶν Δελφῶν, ἐν ἧ συναπτονται διὰ παραπομπῶν εἰς τὴν πραγματείαν τὰ ἱστορικὰ συμβάντα μετὰ τῶν τοπογραφικῶν θέσεων, ἐνθα προσδιορίζεται καὶ ἡ θέσις ἢ πρὸς Δ. τῶν Δελφῶν, ἐν ἧ ἐγένοντο αἱ μεταξύ Φωκίων καὶ Λοκρῶν Ὀζολῶν μάχαι πρότερον ἐσφαλμένως τιθέμεναι ὑπεράνω τῶν Δελφῶν ἐπὶ τοῦ Παρνασοῦ, ὅπου οὐδὲ αἰεὶς δύνανται ν' ἀναβῶσι, πολλῶ δ' ἦττον νὰ συγκροτηθῶσι μάχαι χιλιάδων μαχομένων (πρβλ. ἀριθ. 21 καὶ 29 τοῦ χάρτου τῶν Δελφῶν πρὸς σελίδα 86—87 τῆς πραγματείας).

Ἐκ τοῦ πολλοῦ δὲ τούτου πλήθους πραγμάτων νέων ἢ ἄλλων κατὰ νέον ὀρθὸν τρόπον ἐπεξεργασμένων κατὰ τὰς πηγὰς καὶ κατὰ τοπογραφικὰς ἐρεῖνας γενομένας ἐπιτοπίως ὑπὸ τοῦ συγγραφέως· ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ περὶ ἱεροσύλων καὶ ἱερῶν πολέμων πραγματεία τοῦ κ. Γ. Κρέμου εἶνε ἔργον οὐχὶ τῶν συνήθων, ἀλλὰ τέμνει νέαν ὁδὸν τῆς παρ' ἡμῖν ἱστοριογραφίας, ἧτις συνήθως ἔχει ὡς πηγὴν ἀκένωτον τὰς χύτρας τῶν ξένων σοφῶν. Ἀναμρισθήτως τοιαῦτα κατὰ τὰς πηγὰς ἱστορικὰ ἐρευνᾶν ὡς πρωτότυποι εἶνε δυσχερέσταται· ἀλλὰ τούτο εἶνε ἐπιστήμη. Μέχρι τοῦδε οἱ ἀναχνῶσται τοῦ Ἀπόλλωνος ἐγίνωσκον τὸν ἱστορικὸν κ. Γ. Κρέμον διατρέχοντα περὶ τὰς πηγὰς τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἐκ δὲ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματείας ἐπὶ ὕψησι τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ μαθάνουσι ὅτι τὸ κατὰ τὰς πηγὰς συγγράφειν μεταχειρίζεται ὁ κ. Γ. Κρέμος

καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, ὅπερ βεβαίως θὰ πράξῃ· καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῆς. Οὕτω δὲ ὁ κ. Γ. Κρέμος καθίσταται ὁ πρῶτος εἰρηγητὴς τῆς κατὰ τὰς πηγὰς ἱστοριογραφίας ἐν Ἑλλάδι, τῆς ὁποίας τὴν σπουδαιότητα πᾶς τις ἔννοεῖ. Μακαρίζομεν δὲ τὸ τε ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον καὶ τοὺς κκ. φοιτητὰς ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ ταύτῃ προσαποκτήσει τοιαύτου διαπρεποῦς Καθηγητοῦ εἰς τὸ μέγιστον τῆς ἱστορίας τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος. Χάριν δὲ τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν ἀποσπῶμεν ὀλοκλήρῳ τὸ περὶ Κρισαίου πολέμου ἐκ τῆς καθόλου πολυτίμου ταύτης πραγματείας.

ΠΡΩΤΟΣ ΙΕΡΟΣ Η ΚΡΙΣΑΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

595-586

»Καὶ μέχρι μὲν τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἀρχομένου μόνον ἱερόσυλοι μεμονωμένοι ἢ μετὰ καὶ ἄλλων ὀλίγων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀρπαγῶν ἐγγύθεν ἢ πόρρωθεν τῶν Δελφῶν ἐπέρχονται ὡς λησταὶ ἐπὶ σιλήσει τοῦ ἱεροῦ τῶν Δελφῶν· ἀναχωροῦσι δ' ἐπιτυχόντες ἢ ἀτυχῆσαντες τοῦ σκοποῦ. Ἀλλὰ τὸν τεῦθεν ἐπιβουλεύουσι τῷ μαντεῖοι οὐ μόνον ἱερόσυλοι ὡς λησταὶ ἐπερχόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐπιχώριοι τε καὶ πρόσσοικοι Ἕλληνας καὶ πόλεις καὶ ἀγωνίζονται ἢ πρὸς μόνους τοὺς Δελφούς καὶ Ἀμφικτύονας ἢ καὶ πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦ ἱεροῦ ἢ τῶν κτημάτων καὶ τῶν προσόδων αὐτοῦ. Ἐκ τούτου δὲ οἱ διαμαχομένοι περιέρχονται εἰς ὀλεθρίους αὐτοῖς τε καὶ ἄλλοις Ἕλλησι καὶ ἀπάσῃ, ὡς ῥηθήσεται, τῇ Ἑλλάδι πολέμους ἱεροῦς καλουμένους, ὧν πρῶτος ὁ καλούμενος πρῶτος ἢ Κρισαῖος πόλεμος. Καὶ ἱερός¹ μὲν ἐκλήθη, ὡς εἴρηται, διότι ἐγένετο ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τῶν Δελφῶν· Κρισαῖος² δὲ ἢ Κρισαῖος³, διότι οἱ Κρισαῖοι ἐπολεμήθησαν, εἰ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ Κιρραῖος⁴ ἠδύνατο νὰ κληθῇ, διότι πρῶτον μὲν κατεπολεμήθησαν, ὡς δεῖχθήσεται σαφῶς, οἱ Κιρραῖοι, εἶτα δὲ οἱ Κρισαῖοι. Ἀλλὰ πιθανῶς ἐκλήθη Κρισαῖος ἐκ συγχύσεως καὶ συγχωνεύσεως τῶν δύο ἀπ' ἀλλήλων διεχουσῶν πόλεων Κρισῆς καὶ Κίρρας εἰς μίαν, διώνυμον δῆθεν οὖσαν, τὸ μὲν πάλαι Κρίσαν, ὕστερον δὲ δῆθεν τὴν αὐτὴν Κίρραν ἐπικληθεῖσαν, ὡς δοξάζουσι πλημμελῶς ἄλλοι τε καὶ ὁ Παυσανίας⁵. Διὰ δὲ τὴν σύγχυσιν ταύτην ἀπαξάπαντες οἱ μεταγενέστεροι οἱ ἱστορῖαν συγγράψαντες ἄλλοδαποὶ τε καὶ ἡμεδαποὶ μέχρι τοῦδε εἶνα νομίζουσι τὸν πρῶτον ἱερόν πόλεμον, ὅπερ πλημμε-

1) «... Καλλισθένης ἐν τῷ περὶ ἱεροῦ πολέμου» (Ἀθῆν. XIII, 40 (560)).

2) «... Κατὰ τὸν Κρισαῖον πόλεμον.» (Στράβ. Θ', 418) καὶ: «... μετὰ δὲ τὸν Κρισαῖον πόλεμον...» (Ἀπότ. 421) «Bellum Crisaeum...» (Just prol. II).

3) «Καὶ ὁ Κρισαῖος δὲ πόλεμος ὀνομαζόμενος» (Καλλισθένης παρ' Ἀθῆν. XIII, 40 (560)).

4) Καθάπερ καὶ τὸ περὶ ἱεροῦ καὶ τῆς πόλεως καὶ ὁ κ. Γ. Κρέμος ἐκαλοῦντο.

5) X, 37, 4.

λές ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν ἀριθλήως φανήσεται. Διακρινόμεναι δ' αἱ πηγὰς εἶνε αὐταί. Πρῶτον αἱ ἀναφερόμεναι εἰς μόνους τοὺς Κιρραῖους. Δεύτερον αἱ εἰς τοὺς Κρισαῖους. Τρίτον αἱ συγγέουσαι συναμφοτέρους. Τέταρτον αἱ ἀναγόμεναι εἰς ἀμφοτέρους διακρινόμενους ἀπ' ἀλλήλων.

Πρῶτον. Ὁ Αἰσχίνης¹ ἔχει πρὸ ὀμμάτων μόνον τοὺς Κιρραῖους. Κατ' αὐτὸν τὸ Κιρραῖον πεδῖον καὶ ὁ λιμὴν τῆς Κίρρας ἦσαν μέχρι τῶν χρόνων αὐτοῦ ἐξάριστοι καὶ ἐπάρατοι· ἡ χώρα αὐτῶν ἐξεπορθήθη καὶ οἱ Κιρραῖοι καὶ Κραγαλῖδαι ἐξηνδραποδίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων καὶ οὕτως ἐπληρώθη ἡ μαντεία τοῦ θεοῦ, οὗ τῷ τειμένει ἐμελλε κατ' αὐτὴν νὰ προσκλύζῃ τὸ κύμα τοῦ Κιρραίου κόλπου. Ὁ δὲ Δημοσθένης² ἀπλῶς μεμψόμενος τῷ Αἰσχίνῃ λέγει ὅτι ἐκεῖνος συνέθετο ἀλόγους εὐπροσώπους καὶ μύθους, ὅθεν ἡ Κιρραία χώρα καθιερώθη». Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης³ ὡσαύτως Κιρραῖος, ὡς εἴκεν, εἶχε πρὸ ὀμμάτων. Καὶ ὁ τοῦ Παρίου μαρμαράου⁴ διαρρήθην Κιρραῖος λέγει. Ὁ δὲ Διόδωρος⁵ ὁ Σικελιώτης ὁμοίως μόνον τοὺς Κιρραῖους ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν. Ὁ δὲ Πλούταρχος⁶ ἀποδέχεται τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὡς καὶ ἐξ ἄλλου χωρίου⁷ τοῦ αὐτοῦ δηλοῦται. Ὁ δὲ Ἀρποκρατίων⁸ παραπέμπει ἀπλῶς εἰς τὸν Αἰσχίνην.

Δεύτερον. Ὁ Ψευδοεσσαλός⁹ υἱὸς δῆθεν τοῦ Ἰπποκράτους διὰ μακρῶν περιγραφῶν τὰ περὶ τὴν Κρίσαν ἐν τῷ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους «πρεσβευτικῷ» οὐδὲν λέγει περὶ Κίρρας, οὐδὲ περὶ τῆς δι' ἐλλεβόρου ἀλώσεως αὐτῆς, οὐ Παυσανίας καὶ Πολυαῖνος μνημονεύουσιν, ἀλλὰ περὶ δηλητηρίου, δι' οὗ ὁ ἱατρὸς Νέβρος ἐμίανε τὸ τῆς Κρισῆς ὕδωρ καὶ διὰ τοῦ σοφίσματος τούτου εἶλε τὴν πόλιν στρατηγούντος τοῦ Θεσσαλοῦ Εὐρυλόχου. Ὡσαύτως διὰ μακρῶν περιγράφει καὶ

1) Κατὰ Κτησιφ. 107—112 (498—503).

2) Περὶ τοῦ στεφ. 149, (477).

3) Πλουτ. Σολ. 11.

4) «Ἀφ' οὗ οἱ Ἀμφικτύονες ἐνίκησαν ἐλόντες Κύρραν...» (Ἐποχ. 37).

5) «Ὅτι τῶν Κιρραίων πολιτοκρουμένων πολὺν ἤδη χρόνον διὰ τὸ χρηστήριον ἐπιχειρεῖν συλᾶν, τινὲς μὲν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς πατρίδας ἐπανήλθον...» (IX, 16).

6) Πλουτ. αὐτόθι.

7) «Ἄν οὖν κατὰ τὸν δοθέντα χρησμὸν Κιρραῖοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ «Πάντ' ἤματα καὶ πάσας νύκτας πολεμήσῃ...» (Ἐπανάληψις τῶν παρ' Αἰσχίνῃ ἐνθ. ἀνωτ.) (Πῶς ἂν τις αἰσθητοῦ ἑαυτοῦ προκόπτῃ ἐπ' ἀρετῇ 3).

8) Ἐν λ. Κιρραῖον πεδῖον.

9) Ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἰπποκρατίων συγγραμμάτων τῇ ὑπὸ τοῦ γραμματικοῦ Ἐρωτιανοῦ ἀκμάζοντος ἐπὶ Νέβρονος συνταχθείση μνημονεύεται καὶ: «Πρεσβευτικὸς Θεσσαλοῦ Ἰπποκράτους υἱοῦ» πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὅπερ πάντες, καὶ ὀρθῶς, νομίζουσι υποβολιμαῖον. Ὁ δ' ἐκδότης τοῦ Ἰπποκράτους Ἐρμερίσιος δοξάζει ὅτι ὁ τ' «ἐπιβώμιος» καὶ ὁ «πρεσβευτικὸς» εἶναι ἔργον ἡ μὲν α θ ο υ β τινος Ἀλεξανδριανοῦ π. Χ. ἀκμάσαντος λέγων: Conjicio ea fere ab Alexandrino scio lo esse profectam (Ἰπποκρ. τ. γ', σελ. XCI καὶ 614, 615), ὅπερ δυνατόν· ἀλλ' οὐδὲν ἦττον τὰ περὶ τοῦ Κρισαίου πολέμου ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα εἰσι τὰ μόνα καὶ διεξοδικά.

τὰ περὶ τῆς ἐκ Κῶ πρὸς τοὺς Ἀμφικτυόνας κατὰ τῶν Κρισαίων ἐλθούσης ἐπικουρίας πολεμικῆς τε καὶ ἱατρικῆς, περὶ ὧν οὐδεὶς ποτε ἄλλος τῶν παλαιῶν ἐγραψέ τι, ἐξ οὗ φαίνεται οὗτος γινώσκων τὰ Κρισαῖα κάλλιον παντὸς ἄλλου ἐρανοσάμενος ἴσως παρὰ συγγραφῆς προγενεστέρου οὐκέτι σωζομένου, εἰ καὶ ἐνιαχοῦ ἐλέγχεται πλανώμενος ὡς ὅτε λέγει: «Κρισαῖον ἔθνος,—τὰς πόλεις ἐπόρθον», ὡσανεὶ οἱ Κρισαῖοι ἦσαν ἐν Φωκίᾳ ἴδιον ἔθνος καὶ εἶχον πλείους πλὴν τῆς Κρισῆς πόλεις. Ἀλλὰ ταῦτα πολλῶ εἰσι μετριώτερα τῶν ὑπ' ἄλλων εἰρημένων, οἷον τοῦ Παυσανίου συγγέοντος τὰς δύο πόλεις Κρίσαν καὶ Κίρραν, τοῦ Κτησιφίου ὅστις ἐγείρει ἐκ νεκρῶν τὸν Μαρδόνιον μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην πρὸς σύλησιν τοῦ ἱεροῦ τῶν Δελφῶν καὶ τοῦ Πολυαῖνου μετατιθέντος τὴν Κίρραν πόρρω τῆς θαλάσσης καὶ ἄλλων ἄλλα παραδοξότερα γραφόντων. Ὁ δὲ Φροντίος¹ φαίνεται συνάδων τῷ Ψευδοεσσαλῷ μὲν ἐφ' ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὰ περὶ ὕδραγωγείου, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰλλα τῷ Παυσανίᾳ καὶ Πολυαῖνῳ τοῖς συγχεοῦσι τὰ περὶ τὰς δύο πόλεις Κρίσαν καὶ Κίρραν.

Τρίτον. Ὁ Παυσανίας² συγγέων τὴν Κίρραν πρὸς τὴν Κρίσαν ἀπαντα τὰ τοῦ πρώτου ἱεροῦ πολέμου τὰ περὶ τὴν Κίρραν συμβάντα ἀποδίδει καὶ τῇ Κρισῇ (ψευδῶς δοξάζων ὅτι ἡ Κρίσα ἐκεῖτο πρὸς τὴν θαλάσση, ἐνθα ἐκεῖτο μόνη ἢ Κίρρα), ἅτινα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύνανται αὐτῇ νάποδοθῶσιν, ὡς συμφανέστατον ἔσται. Ἀντιστρόφως δὲ ὁ Πολυαῖνος³ τὰ τῶν Κρισαίων ἀποδίδων τοῖς Κιρραῖοις, ἅτε θεωρῶν καὶ αὐτὸς καθάπερ ὁ Παυσανίας τὴν Κρίσαν καὶ Κίρραν ὡς μίαν πόλιν, ὅπως ἄρη τὰς δυσχερείας ἀναγκαζέται ἵνα μεταθῇ τὴν Κίρραν μακρὰν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν μεσόγειαν ἐναντία τῷ Παυσανίᾳ πράττων μεταθέντι τὴν Κρίσαν ἐκ τῆς μεσογαίας ἐπὶ τῇ θαλάσση⁴ λέγων: «Οἱ μὲν Κιρραῖοι κατεφρό-

1) «Clisthenes Sicyonius ductam aquarum in oppidum Crisaeorum ferentem rupit: mox reffectis tubis, restituit aquam elleboro corruptam, qua usus profluvio ventris deficientes cepit.» (Strat. III, 7, 6).

2) X, 37, 4—6.

3) «Κλισθένης Κίρραν ἐπολιόρκει μάντευμα τῆν Κιρραίων ἀνάλωτον ἔσεσθαι τὴν πόλιν, ἕως ἂν ψαύσῃ τῆς ἱερᾶς γῆς ἢ θάλασσα. Οἱ μὲν Κιρραῖοι κατεφρόνουσι π λ ε ῖ σ τ ο ν ἂ π ε λ χ ο υ τ ε ς θ α λ ἄ τ τ η ς (!) Ἡ, δὲ Κίρρα τῆς ἱερᾶς γῆς ἔψαυε καθηκούσης ἐπὶ θάλατταν. Ὁ Κλισθένης τὸ μαντεῖον μαθὼν καθιέρωσε τῷ θεῷ τὴν τε πόλιν καὶ τὴν χώραν τὴν Κιρραῖαν, ἵνα πᾶσα ἱερὰ γενομένη κατὰ τὸν χρησμὸν ψαύσει τῆς θαλάττης. Τοῦτο πράξας ἐκράτησε καὶ ἀνέθηκε τὴν χώραν τῷ θεῷ» (Γ' 5) καὶ «Ἀμφικτύονες Κίρραν ἐπολιόρκουν· καὶ δὴ κρυπτόν ὑπόνομον εὐρον ἄγοντα ναματιαῖον ὕδωρ πολὺ καὶ τῇ Εὐρυλόχου γνώμῃ συλλέξαντες Ἀντικύρθεον πολὺ πλῆθος ἐλλεβόρου κατέμιξαν τῷ ὕδατι. Κιρραῖοι πόντες διαφθείρονται τὰς γαστέρας καὶ πάντες ἐκλυθέντες ἔκειντο. Ἀμφικτύονες ἀπονητὶ τὴν Κίρραν πόλιν ἔλαβον κειμένων τῶν πολεμίων» (Ἀυτόθι σ', 13). Περιττὸν δὲ νὰ ῥηθῇ ὅτι ἐκ τῶν χωρίων τούτων κατάδηλος ἡ περὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Φωκίδος ἄγνοια τοῦ Πολυαῖνου.

4) Ὁ Παυσανίας οὐ μόνον ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Β', 520) καὶ τῶν τοῦ εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνου (στῆχ. 269, 282, 438, 445) ἀπο-

νου πλειστον ἀπέχοντες θαλάττης!». Ἀλλὰ τοιαῦτ' ἀπαντῶσι παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι καὶ ἄλλ' ἀντιπίπτουσι ἄλλοις: οὕτω τὰ τοῦ Φροντίνου πάντ' ἀντιλέγονται ὑπὸ τοῦ Παιουσανίου φέρεται εἶπεν τὸ περὶ ἑλλεθόρου σόφισμα ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ Παιουσανίου οὐχὶ τῷ Κλεισθένῃ, ἀλλὰ τῷ Σόλωνι καὶ οὐχὶ ἐν Κρίσῃ, ἀλλ' ἐν Κίρρῃ καὶ οὐχὶ ἐν ὑδραγωγείῳ, ἀλλ' ἐν τῷ Πλειστῷ ποταμῷ, οὐ τὸ ὕδωρ ῥέον δι' ὄχετος εἰς τὴν πόλιν ἀπέτρεψεν ὁ Σόλων ἀλλαχόσε. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πλειστός ποταμὸς διήρχετο διὰ μόνος τῆς Κίρρας, ὅπως δ' ἀδυνατον νὰ διέλθῃ καὶ διὰ τῆς Κρίσης, διότι αὕτη πολὺ ὑπέρεκειται τῆς ὄχθης αὐτοῦ, δυοῖν θῆκερον ἢ ὅτι ὁ Σόλων ἐπετεχνήσατο πρότερον διὰ τοῦ ἑλλεθόρου κατὰ Κιρραίων παροχετεύσας τὸν Πλειστόν, τοῦτ' αὐτὸ κατὰ Κρισαίων ὕστερον ἐμελέτησε καὶ ἐσοφίσαστο ὁ Κλεισθένης διαρρήξας τὸ τῆς κρήνης ὑδραγωγεῖον καὶ αὐθις ἀποκατέστησεν αὐτὸ πληρώσας ἑλλεθόρου ἢ ὁ Φροντίνος Κρίσαν λέγων ἐνόει τὴν Κίρραν. Ὁ δὲ Πολύαινος ἀποδίδων τὰ περὶ ἑλλεθόρου οὕτε τῷ Σόλωνι οὕτε τῷ Κλεισθένῃ, ἀλλὰ τῷ Θεσσαλῷ Εὐρύλοχῳ ἀντιλέγει τῷ τε Παιουσανίῳ καὶ τῷ Φροντίνῳ. Ἀλλὰ λέγων: ἀκρυπτὸν ὑπόνομον εὖρον ἄγοντα ναματιαῖον ὕδωρ πολὺ συνομολογεῖ τῷ Φροντίνῳ γράφοντι: «ductum aquarum... ferentem...». Ἐπειδὴ ὅμως ἐν Κίρρῃ οὕτε μνημονεύεται ὅτι ὑπῆρξε ποτε κρηναῖον ὕδωρ πόσιμον οὕτε σήμερον ὑπάρχει κρήνη ἢ ῥέον γε πόσιμον ὕδωρ (πλὴν τῶν ἐγγύς ἀπὸ τῶν ποσπόδιων τῆς Κίρρας πηγαζόντων ἀλμυρῶν ὑδάτων), ἀλλὰ φρέατα ὡσπερ καὶ τανῦν ἐν δὲ τῇ Κρίσῃ πολλαὶ ὑδάτος ποσίμου κρῆναι καὶ καθ' ἡμᾶς εἶτι ὑπάρχουσι καὶ παλαιὰ ὑδραγωγεῖα φαίνονται, ἀναντιλέκτως ὁ Πολύαινος Κίρραν λέγων ἀντιθέτως πρὸς τὸν Φροντίνον Κρίσαν ἐν νῷ εἶγεν. Σημειώθειον δὲ ὅτι τὰς ἐγγύς τῆς ἀρχαίας Κίρρας ἀλμυρὰς πηγὰς οὐ μόνον οἱ Φωκεῖς, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι αὐτῶν γείτονες καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων μεταχειρίζονται ὡς καθαρῶν ὀνομαζόντες τὸ ὕδωρ αὐτῶν «ἀγγόνερον» καὶ «στερλονερί» (=καθάρισον). Μὴ δὲ Σόλων (κατὰ Παιουσανίαν) ἢ ὁ Κλεισθένης (κατὰ Φροντίνον) ἢ ὁ Εὐρύλοχος (κατὰ Πολύαινον) τὸ ἄφθονον τῶν ἀλμυρῶν τούτων πηγῶν ὕδωρ ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἐγγύς αὐτῶν οὖσαν κοίτην τοῦ Πλειστοῦ πληρώσας αὐτὸ ἑλλεθόρου, τοῦ δ' ὕδατος τούτου δραστηριωτάτως καθαρῶς καταστα-

πλανηθεῖς συγγείη τὴν Κρίσαν πρὸς τὴν Κίρραν, ἀλλὰ πιθανῶς καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Στράβωνος τοῦδε: «Αὕτη γὰρ ἡ Κίρρα τῆς Φωκίδος ἐστὶν ἐπὶ τῆς ἐδρουμῆς τῆς θάλαττης καὶ Κίρρα καὶ Ἀντικύρα...» (Θ', 416). Ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ Στράβων ἀντιτίθησι τὰ ἐν τῇ μεσογαίᾳ κείμενα χωρία πρὸς τὴν Κρίσαν ἐγγύτερον μὲν αὐτῶν τῆς θαλάσσης κειμένην, οὐ μὴν δ' ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, ἐπαχόμενος ἀμέσως: «...καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ μεσογαίᾳ συνεχῆ κείμενα χωρία πρὸς τῷ Παρνασσῷ, Δελφοί τε καὶ Κίρρις καὶ Δρυλὶς καὶ αὐτὸς ὁ Παρνασσός...» (Αὐτόθι). Τὸ χωρίον δὲ τοῦτο τοῦ Στράβωνος πρὸς ὀρθὴν καὶ ἀσφαλτεστάτην κανονίσησιν τῆς τοποθεσίας τῆς Κρίσης καὶ τῆς Κίρρας παραβλητέον πρὸς ἄλλα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως: «Κίρρα ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ἰδρυμένη... πάλιν δ' ἐφεξῆς ἐστὶν ἄλλῃ ἐστὶν Κίρρα...» (Αὐτόθι 418).

τοὺς ἔδην ἐμφορηθέντες οἱ πολιορκούμενοι Κιρραῖοι διεφθάρσαν τὰς γαστέρας καὶ οὕτως ἐκλελυμένων αὐτῶν κειμένων ἕλω ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων ἢ Κίρρα; Τόσον δὲ μᾶλλον τοῦτο πιθανόν, ὅσον ὁ Πλειστός¹ ποταμὸς χειμαρρῶδης μᾶλλον ὦν, θέρους μειούμενος τελείως, οὐδ' ἐξικνεῖται μέχρι τῆς θαλάσσης: θέρους δὲ, ὡς εἰκεν, ἐγένετο καὶ ἡ ἀλωσις τῆς Κίρρας, διότι σπανίζοντος τοῖς Κιρραῖοις τοῦ φρεατιαίου καὶ ὑετίου ὕδατος ἕλω ἢ πόλις Κίρρα.

Τέταρον. Ἐκ τῶν παραθεθειμένων δὲ τούτων πηγῶν, καίπερ ἐν πολλοῖς, ὡς εἴρηται, πλημμελῶν καὶ συγκεχυμένων, διδασκόμεθα τὸ αἰτούμενον τοῦτο, ὅτι καὶ Κρισαῖοι καὶ Κιρραῖοι ἐπολεμήθησαν καὶ αἱ πόλεις ἀμφοτέρων κατεστράφησαν Ὁ πόλεμος ἄρα οὐ μόνον Κρισαῖος, ἀλλὰ καὶ Κιρραῖος, ὡς περὶ τούτου ἐν ἀρχῇ τῶν περὶ τοῦ πολέμου τούτου δυσχρησιάζετο. Ὅτι δὲ τοῦτο ὀρθῶς ἔχει μαρτυρεῖ ἑστὼ συγγραφεὺς δοκιμώτατος αὐτὸς ὁ Στράβων, ὅστις ὡς ὀρθότατα διακρίνει γινώσκων ἀκροβέστατα τὴν τοπογραφίαν δύο πόλεις, Κρίσαν ἐν τῇ μεσογαίᾳ καὶ Κίρραν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, διακρίνει καὶ δύο πολέμους, Κιρραῖον καὶ Κρισαῖον, ἐκείνον πρότερον, τοῦτον δὲ ὕστερον λέγων: «ὑποπέπτωκε δὲ τῇ Κίρρῃ πόλις ἀρχαία Κίρρα ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ἰδρυμένη... πάλιν δ' ἐφεξῆς ἐστὶν ἄλλη πόλις Κρίσα, ἀφ' ἧς ὁ κόλπος Κρισαῖος... ἢ δὲ Κίρρα καὶ ἡ Κρίσα κατεσπαθήσαν· ἢ μὲν πρότερον ὑπὸ Κρισαίων, αὕτη δὲ ἡ Κρίσα ὕστερον ὑπ' Εὐρύλοχου τοῦ Θεταλοῦ κατὰ τὸν Κρισαῖον πόλεμον². Καὶ ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ Πινδάρου σαφῶς μνημονεύεται ἐνθεν μὲν ἡ χεῖρωσις τῶν Κρισαίων³ ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων, ἐνθεν δὲ ἡ τῶν Κιρραίων⁴ ὑπ' Εὐρύλοχου τοῦ Θεσσαλοῦ.

1) Ἐν παλαιτέροις γεωγραφικοῖς πίναξι πλημμελῶς γράφεται ὁ Πλειστός «Sizaliscus», ὅπερ καὶ ὁ Κοραῖος παραλαβὼν μετέφρασε «Σιζάλισκος» (Ἑλλ. βιβλ. τ. ΙΒ', 193), διότι ὁ Πλειστός παρὰ τὴν Ἀντιμόρειαν (Ἀράχθον) καλεῖται ἀπλῶς «τὸ ποτάμι», παρὰ δὲ τὴν Κρίσαν (Χρυσὴ) «τὸ χρυσαῖον ἢ τὸ ζηροπόταμο», παρὰ δὲ τὰς ἐκβολὰς ἐνοόμενος μετὰ τοῦ ἐξ Ἀμφίσης χειμάρρου «τὸ ζηροπηγαδιώτικον» ἐκ τοῦ μέχρι τοῦ 1870 ὑπάρχοντος χωρίου «Ζηροπηγάδων» καλούμενου, ὅπερ ἐκ τοῦ τότε συμβάντος σεισμοῦ ἄρδην ἀνέτρηθη. Ζά λ ι σ κ α δὲ καὶ οὐχὶ «Σιζάλισκος» καλεῖται πηγὴ τις μόνον ἐν χειμῶνι ἔχουσα ὕδωρ πηγάζουσα ὑπὸ τοῦς Δελφοῦς παρὰ τὸν ἐκ τῆς Κασταλίας καταρρέοντα ποταμίσκον ἐγγύς τῆς ἐξ Ἀραχθῆς εἰς Ἰτέαν ἀγούσης.

2) Θ', 418.
3) «Μετὰ δὲ ταῦτα Κρίσης κτισθείσης ἐπὶ τὸ στενὸν τῆς εἰς Δελφοὺς ἀγούσης ὁδοῦ, καὶ πολλὰ τῶν Κρισαίων ἐργαζομένων ἐπὶ τοῦς Ἑλληνας καὶ ἀποσυλόντων τοὺς ἐπὶ τὸ χρηστικὸν βαδίζοντας, οἱ Ἀμφικτυόνες ἐλθόντες εἰς τὴν Κρίσαν μετὰ τῶν ἄλλων συμμάχων καὶ κύριοι αὐτῶν γενόμενοι διέθηκον ἕτερον ἀγῶνα...» (Ἰπόθεσ. Πυθίων ἐν ἐκδ. Πινδάρου Βοικχ. τ. 6', σελ. 297).
4) Ἐὐρύλοχος ὁ Θεσσαλὸς καταπολεμήσας Κιρραῖους ἀνεκτέτατο τὸν ἀγῶνα τοῦ θεοῦ· οἱ δὲ Κιρραῖοι ληστρικῆ ἐφόδῳ χρώμενοι ἐφόνοιον τοὺς παραβάλλοντες εἰς τὸ θεοῦ ἄλση... οἱ μὲν οὖν Κιρραῖοι εἰς τὴν παρακειμένην τῷ Παρνασσῷ Κίρριν, ὅρος οὕτω καλούμενον, ἀπέφυγον, ὅσοι δὲ καὶ περιλειφθέντες ἐτύγγαρον. Καταλιπὼν δὲ ὁ Εὐρύλοχος ἐνὶ οὐνοῦ τῶν Θεσσαλῶν μετὰ Ἰππίου τοῦ στρατηγοῦ, ὥστε τοὺς ὑπολοίπους χειρώσασθαι, ὥχετο...» (Αὐτόθι σελ. 298).

Ὅπως δὲ συγκεκριμένα εἰσι παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τὰ περὶ βλοκλήρου τοῦ πρώτου ἱεροῦ πολέμου, οὕτως, ὡς εἶκος, καὶ τὰ περὶ τῶν συμμαχησάντων τοῖς Ἀμφικτυοῖσιν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τῶν Δελφῶν καὶ τῶν στρατηγῶν αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν Αἰσχίνης οὐδενὸς μνημονεῖ στρατηγοῦ οὐδὲ ἄλλων Ἑλλήνων, ἀλλὰ μόνον τῶν Ἀμφικτυόνων καὶ Ἀθηναίων «Σόλωνος εἰπόντος Ἀθηναῖοι γινώμην» κατὰ τῶν Κιρραίων¹· ὁ δὲ Παιουσανίας λέγει, ὅτι οἱ Ἀμφικτυόνες ἐξελέξαντο στρατηγὸν κατὰ Κιρραίων Κλεισθένη τῶν Σικυωνίων τύραννον ἀκκι Σόλωνα ἐξ Ἀθηνῶν ἐπηγαγοντο συμβουλευεῖν² καὶ ὁ Φροντίνος³ δὲ λέγει στρατηγὸν τὸν Κλεισθένη, ἀλλὰ κατὰ Κρισαίων. Ὁ δὲ Στράβων⁴ Εὐρύλοχον τὸν Θεσσαλόν. Ἄλλοι δὲ καὶ Ἀριστοτέλης⁵ ἐν τοῖς Δελφῶν ὑπομνήμασι μαρτυροῦσιν ὅτι Ἀλκμέων ὁ Ἀθηναῖος ἦν στρατηγὸς κατὰ τῶν Κιρραίων, ὁ δὲ Σόλων μόνον ἐπέισε τοὺς Ἀμφικτυόνες νὰ πολεμήσωσιν, οἳς ἐπειτα, ὡς εἰκεν, καὶ ὁ Πλούταρχος⁶. Ὁ δ' Εὐάνθης ὁ Σάμιος⁷ καθ' Ἑρμιππον ὅτι ὁ Σόλων ἦν στρατηγὸς κατὰ Κρισαίων. Ὁ δὲ σχολιαστὴς⁸ τοῦ Πινδάρου κατὰ μὲν Κρισαίων λέγει μόνον τοὺς Ἀμφικτυόνες, οὐδένα δὲ στρατηγόν, κατὰ δὲ τῶν Κιρραίων σὺν τοῖς Ἀμφικτυοῖσι τὸν Εὐρύλοχον καὶ κατὰ τῶν ἐπὶ τῆς Κίρρας περιλειφθέντων Κιρραίων τὸν Ἰπίαν. Ἐν δὲ τῷ βίῳ τοῦ Πινδάρου⁹ λέγεται ὡς πολεμήσας κατὰ Κιρραίων σὺν Εὐρύλοχῳ καὶ ὁ Ἰπίτος, ὅπερ ἀτοπώτατον. Ἀλλὰ καὶ ἡ σύγχυσις αὕτη περὶ τοὺς στρατηγούς αἴρεται, ὅταν λάβῃ τις πρὸ ὀμμάτων ὅτι δύο μακροὶ πόλεμοι ἐγένοντο, ὅτι πλείονες ἦσαν οἱ σύμμαχοι, ἐξ οὗ αὐτόδηλον ὅτι καὶ πλείονες στρατηγοὶ κατὰ τοὺς συμμάχους, δηλὰ δὴ τῶν μὲν Ἀθηναίων ὁ μὲν Ἀλκμέων στρατηγός, ὁ δὲ Σόλων σύμβουλος τε ἄρα καὶ στρατηγός τῶν δὲ Σικυωνίων στρατηγός ὁ Κλεισθένης· τῶν δὲ Θεσσαλῶν ὁ Εὐρύλο-

χος καὶ ὁ Ἰπίας. Ὁ δ' ἐκ Κῶ Ἀσκληπιάδης Νίβρος μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Χρύσου διετέλου μᾶλλον ὡς ἐπίκουροι καὶ ἱατροὶ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Εὐρύλοχον ἐν τῇ πολιορκίᾳ καὶ ἀλώσει τῆς Κρίσης¹. Ἰπολείπεται δ' εἶτι καὶ ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς διαρκείας ἐκατέρου τῶν πολέμων εἶπειν, ὅπερ σπουδαιότατον καὶ τούτου ἕνεκα ὅτι ἡ ἀλωσις Κίρρας τε καὶ Κρίσης συμπίπτουσι τῇ ἰδρύσει τοῦ χρηματικῶν καὶ στεφανικῶν ἀγῶνος τῶν Πυθίων. Ἰδῶμεν καὶ αὐθις τὰς πηγὰς. Αἰ περὶ τῆς ἀρχῆς, διαρκείας καὶ τοῦ τέλους τοῦ Κρισαίου πολέμου πηγὰ καὶ πάνυ ὀλίγα καὶ συγκεκριμένα φαίνονται, ἐξ ὧν δύο αἱ ἀσφαλέστεραι αὐταί: Ὁ Καλλισθένης² λέγει ὅτι οἱ Κιρραῖοι ἐπολέμησαν πρὸς Φωκεῖς δέκα ἔτη. Ὁ δὲ σχολιαστὴς³ τοῦ Πινδάρου ὅτι ἐπὶ μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντας Σίμωνος⁴, Δελφοῖς δὲ Γυλίδας, ἦτοι τῷ 591, ὁ Θεσσαλὸς Εὐρύλοχος εἰλε τὴν Κίρραν· ἐξ δ' ἔτη μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Κίρρας ἐπὶ ἄρχοντας Ἀθήνησιν μὲν Δαμασίου⁵, Δελφοῖς δὲ Διοδώρου ἦτοι τῷ 586 κατηγωνίσαστο ὁ Θεσσαλὸς Ἰπίας τοὺς ἐπὶ τῆς Κίρρας ὑπολειμμένους Κιρραῖους. Εὐδελον δ' ἐκ τούτων ὅτι ὁ μὲν ὅλος πόλεμος ἐγένετο ἀπὸ τοῦ 595—586, καὶ ὁ μὲν Κιρραῖος ἀπὸ τοῦ 595—591, οὐ μετέσχον οὐ μόνον οἱ Κρισαῖοι, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Στράβων ῥητῶς: «ἢ μὲν [Κίρρα] πρότερον ὑπὸ Κρισαίων», ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Σικυωνιοὶ καὶ Θεσσαλοὶ, πρὸς δὲ τούτοις καὶ Φωκεῖς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Καλλισθένης: «Κιρραῖοι πρὸς Φωκεῖς ἐπολέμησαν»· ὁ δὲ Κρισαῖος ἐπολεμεῖτο ἀπὸ τοῦ 591—586, ὅτε συγχρόνως ὑπὸ Ἰππίου τοῦ Θεσσαλοῦ ἐπολεμοῦντο καὶ οἱ μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Κίρρας περιλειφθέντες ἐπὶ τῆς Κίρρας Κιρραῖοι. Οὐδὲ ὅμως δὲ ταῦτ' ἀντίκεινται τοῖς ὑπὸ τοῦ Καλλισθένου εἰρημονεῖσι: «Δεκάτῳ δὲ εἶτι ἕλω καὶ ἡ Κίρρα» ἀντὶ τοῦ εἶπειν «ἢ Κρίσσα» διότι, ὡς εἴρηται, καὶ ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἐνόμιζεν ὡς μίαν πόλιν τὴν Κρίσαν καὶ τὴν Κίρραν, ὡς γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τούτου ὅτι ὀνομαζῶν τὸν πόλεμον «Κρισαῖκόν», εἶτα μετ' ὀλίγον λέγει: «Κιρραῖοι πρὸς Φωκεῖς ἐπολέμησαν», ἐνῶ, εἰ διέκρινε τὰς πόλεις, ὄφειλεν εἶπειν: «Κρισαῖοι». Ἀλλὰ σὺναμα δύναται τις νὰ προσθῇ ὅτι, ἐπειδὴ οἱ εἰς τὴν Κίρριν περιλειφθέντες Κιρραῖοι τῷ ἕκτῳ εἶτι (586) μετὰ τὴν τῆς Κίρρας ἀλωσιν κατηγωνίσθησαν, ὁ Καλλισθένης ἐθεώρησεν ὡς τελείως τὴν Κίρραν ἐλωκυῖαν τότε, ὅτε οὐδεὶς οὐδαμοῦ τῶν κατοίκων αὐτῆς ἀνθίστατο. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πηγῶν.

Μεταχειριζόμενος δὲ τις τὰ ἐξ αὐτῶν πορίσματα συναρμωστῶντας πρὸς τε μίαν ἐκάστην αὐτῶν καὶ πρὸς ἀπάσας

1) Ἰπποκρ. ἐκδ. Ἑρμερισιῶν ἐνθ. ἀνωτ.
2) Ἀθην. ΧΙΙ, 40(560).
3) «...Μετὰ δὲ χρόνον ἐξαετῆ καταγωνισαμένων τῶν μετὰ τοῦ Ἰππίου τοῦς ὑπολειμμένους τῶν Κιρραίων...» (Ἐνθ. ἀνωτ.) καὶ: «εἶτι ἐκ τῷ μετὰ τὴν τῆς Κίρρας ἀλωσιν» (αὐτόθι).
4) Ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ «Σιμωνίδης».
5) Ἀπαντᾷ καὶ «Δάμασις».

1) Κατὰ Κτησιφ. 108 (498).
2) X, 37, 4.
3) Strat. III, 7, 6.
4) Ἐνθ. ἀνωτ.
5) Πλουτ. Σολ. 41.
6) Αὐτόθι.
7) Αὐτόθι.
8) Ἐκδ. Βοικχ. τ. 6', 298.
9) «Ἄλλ' Ἰπίτος τις καὶ Εὐρύλοχος τοὺς Κιρραῖους πολεμήσαντες. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ τὴν πάλαιον τῆς Φωκίδος ληστὰς κατέχοντες· καὶ πολλὰ λάφυρα συναγαγόντες ὁ μὲν Ἰπίτος τὰ Ὀλύμπια συνστήσατο, ὁ δὲ τὰ Πύθια Εὐρύλοχος. (Πινδ. γεν. διορθωθ. παρὰ Θωμᾶ Μαγίστρου, ἐν ἐκδ. Πινδ. ὑπὸ Βοικχ. τ. 6', σελ. 5). Ἄλλ' ὅτι οὕτε τὰ Ὀλύμπια συγχρόνως ἰδρύθησαν τοῖς Πυθίοις οὕτε ὁ Ἰπίτος ἦν σύγχρονος τῷ Εὐρύλοχῳ ὅπως περιττὸν καὶ νὰ σημειωθῇ, καθ' ὅσον ὁ Ἰπίτος ἤκμαζε τοὐλάχιστον 300 ἔτη πρὸ τοῦ Εὐρύλοχου πρὸς δὲ τοῦτοις λέγεται καὶ ὅτι μετὰ τὸν Ὀξύλοχον πρὸς τὸ 884 ἰδρυσεν σὺν τῷ Λυκούργῳ ὁ Ἰπίτος τὰ Ὀλύμπια κατ' Ἀριστοτέλην παρὰ Πλουτάρχῳ: «Οἱ μὲν γὰρ Ἰπίτῳ συναμάσσει καὶ συνδιαθεῖναι τὴν Ὀλυμπιακὴν ἐκεχειρίαν λέγουσιν αὐτὸν [Λυκούργον], ὧν ἐστὶ καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος, τεκμηρίον προσφέρων τὸν Ὀλύμπιασι δίσκον, ἐν ᾧ τοῦνομα τοῦ Λυκούργου διασώζεται καταγεγραμμένον» (Πλουτ. Λυκ. 1).

συλλήβδην, πρό δὲ πάντων ἔχων πρό ὀφθαλμῶν τὴν τοπογραφίαν ἐκατέρως τῶν πόλεων Κρίσης καὶ Κίρρας καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῶν τε καὶ τῶν Δελφῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνῶν, δύναται ὡς ἐν ὑποτυπώσει νὰ διαγράψῃ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος δύο πολέμων, Κιρραίου καὶ Κρισσαίου, ὧδὲ πως:

Ὁ συνήθως λεγόμενος *πρῶτος ἱερός ἢ Κρισσαῖος πόλεμος* ἐπολεμήθη ἐπὶ *δέκα* ἔτη ἀπὸ τοῦ 595—586. Δικαιρέτος δὲ εἰς δύο πολέμους, τὸν Κιρραῖον γενόμενον κατὰ τοῦ ἐπινείου τῶν Δελφῶν, τῆς Κίρρας, ἣτις ἐκάλω μετὰ τετραετῆ πολιορκίαν, ἧτοι περὶ τὸ 591, καὶ τὸν Κρισσαῖον τὸν κατὰ τῆς πόλεως Κρίσης, ἣτις ἐξεπολιορκήθη *ἑκτὰ* ἔτει μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κίρρας, ἧτοι περὶ 586, ὅτε κατεπολεμήθησαν καὶ οἱ ἐπὶ τῆς Κίρρας περιλειφθέντες καὶ ἐπὶ ἐξ ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς αὐτῶν πόλεως Κίρρας ἀντιστάντες. Οὗτω δὲ, ἐπειδὴ σὺν τῇ ἀλώσει τῆς Κρίσης κατηγωνίσθησαν καὶ οἱ τελευταῖοι τῶν Κιρραίων, οἱ δύο πόλεμοι ἐτελείωσαν συγχρόνως οἰοεὶ ὡς εἰς, ἐξ οὗ καὶ ἀμφότεροι περιλαμβάνονται ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα *Κρισσαῖος ἢ Κρισσαῖκος πόλεμος*. Καὶ πρῶτον ἰδίᾳ περὶ τοῦ Κιρραίου πολέμου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

I

Ἦχνιζεν ἡ αἰμοσταγῆς τοῦ Αἰγυπτίου ἐπιδρομῆως μάχαιρα, τοῦ εἰδεχθοῦς Ἰβραήμη, ἐκ τῶν θερμῶν τῶν τέκνων τῆς μεγάλης πατρίδος μας σπλάγγων καὶ ἐκ τῆς ἄχνης αὐτῆς ἀνέθρωσκεν ἡ ἐλευθερία, ὅτε πρό *ἐρημοκλῆσιου* τοῦ Χάρρακος, χωρίου τοῦ νῦν δήμου Ζάρακος τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, ἐξέβαλε τὴν πρώτην αὐτοῦ φωνὴν ὁ **Νικόλαος Παπαμιχαλόπουλος** τῇ 27 Ἰουλίου 1827, ριφθεὶς μᾶλλον ἢ τεχθεὶς ἐκ τῆς μητρικῆς κοιλίας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δέους καὶ τῆς ἐρημώσεως τοῦ ἄραβος στρατηλάτου, ὑπὸ τὴν ἱεράν σκέπην τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, ὧν τῇ μνήμῃ τιμᾶται ὁ ναῖσκος. Καὶ ὁ ναῖσκος οὗτος ἐτι καὶ νῦν δέικνυται ὑπὸ τῶν περιόικων τοῖς σπανίοις διαβάταις ὡς κειμήλιον. Οἱ παρὰ τῷ ναῖ ἐκείνῳ λίθοι, καὶ ἡ ἀγρία τῶν πέριξ φύσις ὑπῆρξαν τὸ πρῶτον αὐτοῦ λίκνον, αἱ δὲ πρὸς τὸν Ὑψιστον δεήσεις τῶν φευγόντων τὸ πῦρ καὶ τὸν πέλεκυν τοῦ ἄραβος, ὑπῆρξαν τὰ πρῶτα αὐτοῦ βουκαλίσματα. Συνέτειναν ταῦτα πάντα εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Παπαμιχαλοπούλου; Οἱ εὐτυχήσαντες νὰ γνωρίσωσιν αὐτόν, πόρῳθεν ἢ ἐγγύθεν, ἀνομολογοῦσι τὸ ἄκρως μελίχιον τοῦ χαρακτῆρός του—ἄκρα ἀντίθεσις πρὸς τὸ ἄγριον τῆς τὰ πρῶτα βλέμματα αὐτοῦ πληξάσης φύσεως—, γνωστὸν δ' ἐπίσης τὸ ἄκρον φιλόθησκον αὐτοῦ, τὸ μέχρι τῶν ἐσχάτων στιγμῶν τοῦ βίου του παρακολουθήσαν αὐτόν. Ἐν δὲ τῇ καταλαβούσῃ αὐτόν, κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου του ἀναίσθητος ἐκ τῆς ἐπαράτου νόσου τῆς στερησάσης τὴν πατρίδα ἡμῶν τοιοῦτου τέκνου, μίαν καὶ

μόνην συγκίνησιν ἠδυνήθη νὰ αἰσθανθῇ, τὴν ἐκ τῆς προσεγγίσεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Τίς οἶδε τί κατὰ τὴν ὑψίστην ἐκείνην στιγμὴν συνέβαιεν ἐν τῇ ἀθανάτῳ ὑποστάσει τῆς ψυχῆς, θνητοῦ καὶ θνήσκοντος σώματος! Τίς οἶδεν ὅποια ἀόρατος δύναμις συνέδεε τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ τὰ ἄχραντα μυστήρια μετὰ τῶν δεήσεων ἐκείνων, αἵτινες ἐπήνεγκον ἐν τῷ ἐξωκλήσιῳ τὸν πρῶτον ὕπνον τοῦ βρέφους, ὅπερ νῦν μετὰ τοιοῦτον βίον, ὕπνωτε τὸν αἰώνιον! . . . .

II

Ἡ περὶ συγχρόνων ἀνδρῶν καὶ γεγονότων ἱστορία εἶναι πάντοτε ἐκ φύσεως δυσχερῆς. Αἱ ἐντυπώσεις εἰσὶν ἄμεσοι καὶ νοσπαί, τὰ συμφέροντα ζωηρὰ καὶ ζῶντα, αἱ παντοειδεῖς παρεξηγήσεις εὐχερίσταται. Ἐν τούτοις πάντα ταῦτα καταρρέουσιν ἀπέναντι τοῦ ἐπιφανοῦς καὶ διαγούου τοῦ Παπαμιχαλοπούλου βίου. Ὁ Νικόλαος Παπαμιχαλόπουλος δὲν ἀνήκεν εἰς οἰκογένειαν ἐκ τῶν ἀποτελεσασῶν τὴν ἀριστοκρατίαν τῶν πρώτων τῆς ἐλευθερίας χρόνων. Καὶ εἶναι μὲν ἡ ἀριστοκρατία φύσει ἀποκλειστική, ἀλλ' ἡ ἱστορία οὐδέποτε ἀποκνεῖ νὰ καταρρίψῃ τὰ τείχη τῆς ἀποκλειστικότητος ταύτης, ὅσον εὐγενῆς καὶ ἀν ἢ ἡ ὕλη, ἐξ ἧς ὑψώθησαν. Ἡ ἀνθρωπότης εἶναι φύσει ἐλευθέρη, ἢ δ' ἐλευθερία ἐπιβάλλει τὴν ἰσότητά—τὴν φυσικομετρικήν.—Καὶ δεῖγμα τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων δυνάμεως ὑπῆρξεν ἑξοχον ὁ Παπαμιχαλόπουλος. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπῆρξε δημογέρον καὶ εἰρηνοδίκης ἐπὶ Καποδιστρίου. Εἰς τὴν ἑλλησιν δὲ ταύτην τῆς ἀναγκαίας τῇ προόδῳ αὐτοῦ ἐπιστημότητος τοῦ γένους του προστιθεμένη ἡ παντελής ἑλλειψίς τῶν ἐκπαιδευτικῶν μέσων καθίστη τὸν βίον τοῦ μεираκίου προβληματικὸν καὶ ἄνευ τῆς ἀρωγῆς, ἀνωτέρας τινὸς καὶ ἀοράτου δυνάμεως, ἴσως ὁ Παπαμιχαλόπουλος θὰ συνεχιζέ τις οἰκογενειακὰς μόνον παραδόσεις τῶν ἀγαθῶν γονέων του. Ἀλλ' ἡ θεία Πρόνοια, εἰς τὴν ὁ Παπαμιχαλόπουλος μετὰ πεποιθήσεως ἐπίστευεν, ἡ τύχη, ἡ φύσις ἢ οἰαδήποτε ἄλλη δύναμις, ἄλλα περὶ αὐτοῦ προεχάρασεν. Ὑπ' οὐδενὸς μὲν ἐδιδάχθη τὰ γράμματα, εἰς οὐδὲν ἐφοίτησε σχολεῖον, ἀλλ' ὅμως ἡ δεξιὰ αὐτοῦ φύσις καὶ ἡ ἀπόνητος ἐπιμέλεια πολλοὺς κατέστησαν ζηλωτὰς τῆς τε ἐν γένει μορφώσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς μαθήσεώς του. Ἀκριβολόγος δὲ, πολλὰ καὶ μέχρις ὑπερβολῆς, ἀλλὰ πάντοτε μετὰ πειθοῦς, οὐ σπανίως καὶ εἰς γλωσσικὰς συζητήσεις μετὰ τῶν οἰκειοτέρων αὐτῷ εἰσῆρχετο, ἐπιρρωνύων ὁ αὐτοδίδακτος διὰ τῆς δράσεώς του τὴν αἰδίον τοῦ Σταγειρίτου ἀλήθειαν περὶ τοῦ φύσει καλοῦ. Ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας διακρινόμενος ἐν τοῖς ἡμελικίοις του ἤρξατο, ἅμα τῇ ἥθῃ, κρατῶν καὶ τῶν πρεσβυτέρων του. Ὁ ἄμεσος καὶ ἐπίσημος αὐτοῦ πολιτικὸς βίος ἤρξατο τῷ 1856, ἀλλ' ἡ ἀνάμειξις αὐτοῦ εἰς τὴν πολιτικὴν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1846, ἀπὸ τοῦ 19ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ὅτε ἀρξάμενος μικροῦ καὶ περιορισμένου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του, πλὴν πλήρους σοφῶν διδασμάτων, δικαστικοῦ σταδίου, ἐξωτερίκευσε τὰ πλεονεκτήματα καὶ προτερήματα αὐτοῦ καὶ κατέστη τὸ κέντρον τῆς πολιτικῆς ἐν τῇ γενεθλίῳ χώρῃ δρᾶ-

σεως. Δὲν ἠδύνατο μὲν αὐτός, ὡς ἐκ τῆς νεαρῆς ἡλικίας ν' ἀποσταλῇ εἰς τὴν Βουλὴν, ἐν τούτοις ἡ ἐπιρροή αὐτοῦ ἐγένετο ἔκτοτε τοιαύτη, ὥστε οἱ βουλευταὶ τῆς ἐπαρχίας του ἔδει νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποκλεισθῶσι τοῦ νομφῶνος, τῆς Βουλῆς. Ἡ ἔμμεσος αὐτῇ ἐπίδρασις του ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ ἔθνους διήρκεσεν 10 περίπου ἔτη, τῷ δὲ 1856, καίτοι κατὰ τι νεώτερος τῆς νομίμου ἡλικίας, ὑπέικων εἰς τὴν γενικὴν ἀπαιτήσιν καὶ κατεθῶν εἰς τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα, τοιαύτην ἤρατο νίκην, ὥστε ὁ τότε γραμματεὺς τῆς Νομαρχίας Λακωνίας καὶ ἄχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ παραμείνας φίλος του, ὁ νῦν εἰσέτι λειτουργῶν κ. Τρ. Ταμπακόπουλος δὲν ἐδίστασε ν' ἀνακοινώσῃ αὐτῷ τὴν ἐκλογὴν του ὡς βουλευτοῦ Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς διὰ τοῦ ἐξῆς χαρακτηριστικωτάτου ἐγγράφου:

«Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 24 τοῦ περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν νόμου, Σᾶς εἰδοποιούμεν ὅτι . . . ἐξελέγητε βουλευτὴς ἐκ τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας (Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς) **παπαμιχαλῆ**, ἧτοι διὰ ψήφων 4127, ψηφοφορητῶν ἐκλογέων 4159.»

32 μόνον λαῖπὸν πολῖται ἐκ 4159 ἠρνήθησαν τὴν ψήφον αὐτῶν εἰς τὸν νεαρόν πολιτευτὴν, τὸν τὸ πρῶτον εἰς τὸν ἐνεργόν τοῦ βίου ἀγῶνα ἐκιδιδόμενον, καὶ τὸ πάνδημον ἀληθῶς τῆς εἰσόδου εἰς τὴν Βουλὴν προσηκόντος ἐξετίμησεν αὐτὴν, ἐκλέξασα εὐθὺς τὸν ἄγνωστον καὶ ἀφανῆ ἐν τοῖς προῦχουσι τῶν χρόνων ἐκείνων πρῶτον γραμματεῖα αὐτῆς. Ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη ἐπιτυχία οὐδόλως κατέστησε τὸν Παπαμιχαλόπουλον ἀλαζόνα, οὐδ' ἐθαμβώσε τὴν ὀξύδερκεϊαν αὐτοῦ. Διότι ἡ πρὸς τοὺς συμπολίτας του ἀγάπη, συμβαδίζουσα τῇ περὶ τῶν κοινῶν μερίμνῃ, ἐξηκολούθησεν ἀυξομένη καὶ οὕτως κατὰ τὰς ἀμέσως ἐπομένους ἐκλογὰς τοῦ 1859, πάλιν *παμψηφεί* ἐξελέγετο βουλευτὴς καὶ δὴ ὡς ἀντιπολιτευόμενος. Ἐὰν δὲ καὶ σήμερον ἐτι ἡ ὑπουργικὴ ὑποψηφιότης οὐ μικρὸν βαρύνει εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς ἐπιτυχίας, ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ἦν σχεδὸν τὸ πᾶν καὶ περιέκλειεν ἀναμφισβήτητον *διορισμὸν* βουλευτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Παπαμιχαλόπουλος ἀποτελεσματικῶς εἶχεν ἀντιστῆ κατὰ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἀειμνήστου Βούλγαρη, ὅπως δεχθῆ τὴν ὑπουργικὴν ὑποψηφιότητα καὶ εἶχεν ἐξεγείρει τοὺς φόβους τούτου περὶ ἀποτυχίας, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐνεκα τούτου ἡ ἐκπληξίς τοῦ Βούλγαρη καὶ ἡ χαρὰ ὑπῆρξαν πολλῶ μείζονες, ὅταν καὶ πάλιν ὑπεδέξατο τὸν περιληγμένον αὐτοῦ ὁπαδὸν *παμψηφον* βουλευτὴν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤρξαντο αἱ κατὰ τῆς Αὐλῆς καὶ τῆς δυναστείας τοῦ Ὁθωνοῦ ἀντιδράσεις. Ὁ συντηρητικὸς χαρακτῆρ τοῦ Παπαμιχαλοπούλου ὅμως οὐδόλως ἀπεκώλυσε αὐτόν ἀπὸ τοῦ νὰ ταχθῆ πάλιν μετὰ τῶν ἀντιπολιτευομένων καὶ ὑποστηρίξας τὸν ἀειμνήστον Ζαΐμην ὡς ἀντιπολιτευόμενον τῇ Αὐλῇ ὑποψήφιον πρόεδρον τῆς Βουλῆς, ἐπέσυρε καὶ καθ' ἑαυτοῦ τὴν μῆνιν ἐκείνης καὶ οὕτω διὰ *μόνην* φορὰν ἐν τῷ πολιτικῷ σταδίῳ αὐτοῦ *ἀπεκλείσθη* τῆς Βουλῆς, μετὰ τῶν 61 ἄλλων, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Ζαΐμη. Ἐν τούτοις οὔτε ἐμνησικακήσεν, οὔτε μετέβαλε τὰ συντηρη-

τικὰ αὐτοῦ φρονήματα. Ὑπέικων εἰς τὸ δι' ὄλου του τοῦ βίου διῆκον πνεῦμα τῆς ἀνεκτικότητος καὶ τῆς ἀπεχθείας πρὸς πᾶν ἐκθεσμον διάθεμα ἀπέσχε πάσης ἐνεργοῦ συμπράξεως εἰς τὴν μεταπολίτευσιν, πλὴν μετ' αὐτὴν, συνειδῶς τὸ τετελεσμένον τοῦ γεγονότος, ἐπέδοθη ὕλαις δυνάμεσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς παλινορθώσεως ὑπὸ τὸν αὐτὸν καὶ πρότερον πολιτικὸν ἀρχηγόν. Ἡ ἐν ταῖς βουλευτικαῖς ἐκλογαῖς ἐπιτυχία του ὑπῆρξεν ἀνωτέρα ἐν ταῖς τῶν πληρεξουσίων, καὶ οὕτως εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν μετὰ τριῶν ὁπαδῶν, αὐτὸς ὁ νεώτατος πάντων καὶ δὴ ἐξελέγη καὶ δις πρῶτος ἀντιπρόεδρος αὐτῆς, ἐν οἷς χρόνοις οἱ πρωτοῦργοι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1862 ἐθεώρουν τὸ σῶμα τοῦτο ὡς ἴδιον τιμᾶριον.

Ἀπέναντι δὲ τοιαύτης ἐπιτυχίας ἐν τῇ πολιτικῇ δράσει οὐδὲν ἐθεώρησε τὸ προσενεχθῆν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Βούλγαρη τῷ 1863 ὑπουργικὸν χαρτοφυλάκιον καὶ συνειδῶς τὸ βαρὺ τοῦ λειτουργήματος ἐδέξατο μόνον τὴν θέσιν τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν, ὑπέικων τῇ ἀξιώσει τοῦ φίλου του ἀειμνήστου Δ. Δρόσου, εἰς ὃν παρεχώρησε τὸ προσενεχθῆν αὐτῷ χαρτοφυλάκιον. Ἀλλ' ἡ πρώτη αὐτῆ ἀποποίηση τοῦ χαρτοφυλακίου ἡμείφθη οἰοεὶ ὑπὸ τῆς μοίρας διὰ πρωτοφανοῦς ἐν τῇ ἱστορίᾳ πυκνότητος ἐν τῇ περιβολῇ τοῦ ὑπουργικοῦ ἀξιώματος. Ἀπὸ τοῦ 1865 μέχρι τοῦ 1885 οὐκ αἰκάκις ὑπῆρξεν ὁ Παπαμιχαλόπουλος ὑπουργὸς καὶ δὴ πανίσχυρος, ὡς ἀπαραίτητος ἀνάγκη ἐκάστον ὑπουργοῦ, ἐκ τῆς μερίδος, εἰς τὴν ἀνήκε, θεωρούμενος. Τῷ 1865 προσελήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν Βούλγαρη ὡς ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης, ἀρχόμενος τοῦ ὑπουργικοῦ αὐτοῦ σταδίου διὰ τοῦ αὐτοῦ κλάδου, δι' οὗ ἀνεδείχθη ἐν τοῖς πρώτοις αὐτοῦ βήμασιν ἐν τῇ πατρίδι του καὶ τότε ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον πλήρη μὲν μετριοπροσύνης, ἀλλὰ καὶ ἐμπλεῶν σθένους καὶ ὑπολαβανούσης πεποιθήσεως ἐφ' ἑαυτόν, διακρινομένην δ' ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ ὑπουργείου τούτου. Ὑπὸ τὸν αὐτὸν πρωθυπουργόν ἐγένετο πάλιν τῷ 1871 ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν, ἐφαρμόσας τὸ πρῶτον τὰς οἰκονομολογικὰς αὐτοῦ γνώσεις, ἄς διὰ τῆς κατ' ἴδιαν μελέτης, πρὸ πάντων τῶν οἰκονομικῶν στοιχείων τοῦ τόπου καὶ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ ὡς γενικοῦ γραμματέως τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν (τῷ 1863) ἐκτήσατο, ἐκ δευτέρου δὲ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργὸς ἐγένετο ὑπὸ τὸν Βούλγαρη ἐπίσης τῷ 1874. Ἀλλὰ τὴν δευτέραν ταύτην φορὰν διαφωνήσας πρὸς τὸν ἀρχηγόν αὐτοῦ ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἰδέαις καὶ θλιβόμενος ἐπὶ τῇ ἐπιμονῇ τούτου, ἀπέσχε μετὰ λύπης, ὡς πάντοτε ἔλεγε, τοῦ βουλγαρικοῦ κόμματος, οὐχὶ ὅμως καὶ τῶν δεσμῶν τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν μέγαν ἐξ Ὑδρας πολιτευτὴν. Ἡ δὲ διατήρησις τῶν δεσμῶν τούτων κατεδείχθη πρὸ πάντων διὰ τῆς γενναϊότητος, μεθ' ἧς ἀντίστη κατὰ τοῦ ὑποβληθέντος τῇ Βουλῇ κατηγορητηρίου κατὰ τοῦ τῶος πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ του, ἐτι δὲ καὶ διὰ τῆς προσενεχθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Βούλγαρη προεδρείας τῆς Βουλῆς, ἣν ὅμως, διαφωνῶν καιρίως πρὸς τὴν κυβερνήσιν, δὲν ἐδέχθη.

Μετ' εὐλαθείας δ' ἐξηκολούθει μέχρι πέρας τοῦ βίου του προφῆρων τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ἐκείνου πρωρέως του ἐν τῷ πελάγει τῆς πολιτικῆς καὶ ἐν τοῖς ὄμμασιν αὐτοῦ ἀπήστραπτε σεβασμὸς καὶ εὐγνωμοσύνη ὡς αἰετὸς ἐμνημονεύετο τὸ ὄνομα τοῦ ἀντιβασιλέως ἐκείνου τῆς Ἑλλάδος.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βούλγαρη ταχθεὶς ὑπὸ τὸν ἀειμνηστον Κουμουνδούρον, ὅστις ἐπὶ δεκαετίαν ὄλην ὄξυδερκῶς ἐκτιμῶν τὸν ἄνδρα, ἐπέθιξε τὴν φιλίαν του, ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν τῷ 1877 καὶ μετὰ μικρὰν ἀνάπαυλαν ἕνεκα τῆς Οἰκουμ. ἐνικῆς, ἐγένετο πάλιν ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν τῷ 1878 καὶ πάλιν ὑπὸ τὸν αἰδιμον Κουμουνδούρον. Τὸ δὲ 1879 νέους ἐπεφυλάσσετο τῷ Παπαμιχαλοπούλῳ θριάμβους. Ἡ τότε κυβέρνησις τοῦ Κουμουνδούρου ἴστατο ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, ἡ δὲ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς ἐκυμαίνεται μεταξὺ 2—3 ψήφων. Ἡ ἀντιπολίτευσις, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν νίκην, προέτεινε ὡς ὑποψήφιον πρόεδρον τῆς Βουλῆς τὸν κ. Τρικουπὴν καὶ εἰς τὴν προσωπικότητα τούτου ἀντιτάξασα ἡ κυβέρνησις τὸν Παπαμιχαλόπουλον ἤρατο, χάρις ταῖς προσωπικαῖς πρὸς αὐτὸν συμπαθείαις, αὐτὴ τὴν νίκην διὰ 2 ψήφων, ἀποτυχοῦσα ἐν τῇ ἐκλογῇ ἀπάντων τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ προεδρείου, ἐξ οὗ καταδείκνυται ὅποιαν βαρῦτητα ἐκείνη τοῦ ὀνόματος τοῦ Παπαμιχαλοπούλου. Οὕτω χάρις εἰς αὐτὸν ἡ κυβέρνησις Κουμουνδούρου παρέμεινε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, ἐνήργησεν αὐτὴ τὰς νέας ἐκλογὰς καὶ ἐγένετο μὲν ὁ Παπαμιχαλόπουλος ἐντὸς τοῦ 1880 δις πάλιν ὑπουργός, τὸ πρῶτον τῶν οἰκονομικῶν, εἶτα δὲ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτλ., ἠτύχησε δὲ κατὰ τὸν χρόνον τούτον μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Κουμουνδούρου νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας. Τὸ μέγα τοῦτο διὰ τὴν Ἑλλάδα γεγονός οὐδόλως ἐτάραξε τὴν μοναδικὴν ἐν τῇ διοικήσει ἀπάθειαν καὶ δεξιότητα τοῦ Παπαμιχαλοπούλου. Παρὰ πάσας δὲ τὰς δυσχερείας ἐν τῇ ἐνοποιήσει τῶν νείων τοῦ Κράτους στοιχείων καὶ παρὰ τὰ πανταχόθεν παρεμβαλλόμενα προσκόμματα ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐλληνικῆς διοικήσεως ἐν ταῖς νέαις ἐπαρχίαις ἐγένετο κατὰ τρόπον ἐξόχως τιμῶντα τὸν διευθύνοντα αὐτὴν καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης συνταρξέως τῆς δημοσίας τάξεως. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ γεγονός ὑπῆρξεν ἀφετηρία νέου βίου διὰ τὴν Ἑλλάδα. Εὐθύς μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἠπείρου νέα στοιχεῖα ἐκτῶντο τὴν ὑπεροχὴν, ἡ κυβέρνησις Κουμουνδούρου ἐν βίπῃ ὀφθαλμοῦ ἀπώλεσε τὴν πλειοψηφίαν καὶ ὁ Παπαμιχαλόπουλος ἐξῆλθε τῆς ἀρχῆς. Τὰ πράγματα ἐν τούτοις ἐφρίνοντο ῥέποντα εἰς τὸ πρῶτον καθεστῶς, ὅτε ὁ θάνατος τοῦ Κουμουνδούρου ἀνέτρεψε πᾶν σχέδιον, κατέλαβε δὲ καὶ τὸν Παπαμιχαλόπουλον ὄλιγως ἀπαράσκευον πολιτικῶς. Τότε ἐφῆρμωσεν ἐπὶ τινα χρόνον τὸ ἀξίωμα τοῦ στέργειν τὰ παρόντα μέχρις οὗ συνταχθεὶς τῷ κ. Θ. Δηλιγιάννῃ καὶ συντελέσας οὐ μικρὸν εἰς τὴν μετατροπὴν τῆς 7 Ἀπριλίου, ἦλθε τὸ ἔσχατον τοῦ βίου του ὑπουργός ἐν τῇ ὑπὸ τὸν κ. Δηλιγιάννην κυβερνήσει, ὡς ὑπουργός τῶν ἐσωτερικῶν. Ἡ κυβέρνησις αὕτη διελοῦσα διὰ παραχωδεστά-

των, ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς ἡμερῶν κατέθηκε τὴν ἐξουσίαν ἐν ἡμέραις πονηραῖς, ὁ δὲ βασιλεὺς συνειδῶς τὸ ἔκτακτον καὶ κρίσιμον τῶν περιστάσεων μετεκαλέσατο τὸν Παπαμιχαλόπουλον καὶ ἀνέθετο αὐτῷ τὴν πρωθυπουργίαν. Ἡ τιμὴ βεβαίως δὲν ἦτο ἐκ τῶν συνήθων καὶ ἐν τούτοις ὁ Παπαμιχαλόπουλος μετὰ 24ωρον διάστημα κατέθηκε τὴν ἐντολήν. Πλείστα ὅσαι διαδόσεις ἐνεφανίσθησαν τότε περὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης τοῦ Παπαμιχαλοπούλου καὶ τὰ σχόλια ὑπῆρξαν, ὡς εἰκός, ἀπειροπληθῆ. Πᾶσα ὁμῶς διάδοσις ὀφείλει νὰ κατασταλῇ ἀπέναντι τῆς ἐξομολογήσεως αὐτοῦ τοῦ Παπαμιχαλοπούλου, ὅστις, ὡς ἐδημοσιεύθη ἤδη (*), δι' ἰδιογράφου σημειώσεώς του ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς, δι' ἧς προσεκάλει ὁ βασιλεὺς αὐτὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα πρὸς σχηματισμὸν ὑπουργείου, δίδωσι τὸν λόγον τῆς ἀρνήσεώς του. «Τῇ 29 Ἀπριλίου 1886 μοὶ ἀνετέθη, γράφει ἰδίαις χερσίν, ὁ σχηματισμὸς ὑπουργείου. Τῇ ἐπίουση κατέθηκα τὴν ἐντολήν τῷ βασιλεῖ, ὡς διαφωνήσας μετ' αὐτοῦ, καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἄμεσον σύγκλησιν τῆς Βουλῆς».

III

Τῇ 19 Αὐγούστου 1888 θλιβερωτάτη εἰδήσις ἀστραπηδὸν διεθίδετο ἐν Ἀθήναις, ὅτι ὁ Νικόλαος Παπαμιχαλόπουλος ὑπέκυψε εἰς τὴν ἐπάρατον λιθίαν, ὑφ' ἧς ἀπὸ πολλοῦ κατετρύχετο καὶ καθ' ἧς οὐδέποτε ἔσχε τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, ἕνεκα τῆς ἐνδελεχοῦς περὶ τὰ κοινὰ ἀσχολίας, νὰ μεταχειρισθῇ ἀνέτως τὰ μέσα τῆς ἐπιστήμης. Ὁ θάνατος εὗρεν αὐτὸν ἐν Κηφισσίᾳ, ἐνθα εἶχε γείνει καὶ ἡ ἐγχείρισις, ἡ δὲ μετὰ τὴν Ἀθηνῶν καὶ Κηφισσίας συγκοινωνία, ἡ ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ἀφίξεώς του σπουδαίως αὐξηθεῖσα, κατὰ τὰς δύο τελευταίας ἡμέρας, ἀπὸ τοῦ θανάτου μέχρι τῆς κηδείας, ἐξίκετο εἰς ἀπερίγραπτον βαθμὸν πυκνότητος. Αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀμυδρὰν δίδουσι ἰδέαν τῶν πράγματι συμβάντων, καίτοι ἐν ταῖς περιγραφαῖς ὑπῆρξαν δαψιλεῖς. Τὰς τρεῖς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του εἶχε περιπέσει εἰς ἀναισθησίαν, ἀλλὰ πρὸ ταύτης ἐδείκνυεν ἀληθῆ λακωνικὸν ἠρωισμόν, καίπερ καταλίπων τὸν κόσμον ἐν ἡλικίᾳ μόλις ἐξηκονταετῆ καὶ οἰκογένειαν ἐπὶ πολὺ εἰσέτι δεομένην τῆς φιλοστοργίου αὐτοῦ προστασίας. Ἀπέθανε δ' ὡς ἔζησεν ἐν λιτότητι καὶ ἀταραξίᾳ, ὁ δὲ πρὸς τὸν θάνατον ἀγὼν του ἦπιος ὢν, κατεδείκνυε καὶ αὐτὸς τὴν πλήρη πρὸς τὸ Θεῖον πίστιν.

Ἐν τῷ κατ' ἰδίαν βίῳ ὁ Παπαμιχαλόπουλος ὑπῆρξε πρότυπον ἀπλότητος, λιτότητος καὶ φιλοστοργίας. Ἐν τούτοις καίτοι πανίσχυρος ὑπουργός ὀκτάκις γενόμενος, παντοδύναμος δὲ πάντοτε ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ πολιτείᾳ, τὸ μόνον ἐφῶδιον, ὃ καὶ ζῶν παρέσχε τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ καὶ θανὼν κατέλιπε, ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν ὄνομα, ὅπερ ὅσον μάλλον ἐθνικὸν καὶ πανελληνίον ἐγένετο, τόσον στενότερον συνεδέετο πρὸς τὴν ἰδιαίτεράν αὐτοῦ πατρίδα Λακωνίαν.

(* Ἡμερολόγιον 1889 Κ. Σκόκου, σελ. 391.

N. Papamichalopoulos

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

ΚΑΤΑ ΔΗΜΩΔΗ ΜΥΘΟΝ

Ὁδοιπὸς ἀνεκόπη εἰς τὴν ἐπίπονον πορείαν τοῦ ἐκ στεναγμῶν ἀγωνίας ἀκουομένου ἀπ' ὑψηλοῦ δένδρου. Ἦτον ἐκεῖ ἐπάνω ὄφις περιπελεγμένος εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ καταβῇ καὶ ἐστέναι γοερῶς.

— Βοήθειαν, καλέ μου ἄνθρωπε! ἐκράζε πρὸς τὸν διάβήτην· Σώσον με νὰ καταβῶ καὶ θὰ γίνω σκλάβος σου.

Ὁ ἄνθρωπος ἠσπλαγγίσθη τὸ ἔρπετόν, ἀνῆλθε καὶ τὸ ἐβοήθησε νὰ καταβῇ. Μόλις ὅμως ὁ ὄφις ἐσώθη ἀντὶ εὐγνωμοσύνης καὶ ἀμοιβῆς, ἐκράτησε τὸν σωτήρα του, θελήσαντα ν' ἀναχωρήσῃ.

— Τί ἄλλο μὲ θέλεις; ἠρώτησεν ὁ ἄνθρωπος.

— Τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ σὲ φάγω.

— Ἐμέ, τὸν σωτήρα σου;!

— Μωρὸς ποῦ εἶσαι, καυμμένη ἄνθρωπε! Εἰς ὄφιν ἔκαμες καλὸν καὶ προκοπὴν περιμένεις; Ἄς μὴ μ' ἐλυπέισο.

— Μὰ αὐτὸ εἶναι ἄδικον.

— Κατὰ τὸν ἐδικόν μου ὅμως νόμον καὶ κρίσιν εἶνε δικαιοσύνη νὰ σὲ φάγω.

Ὁ ἄνθρωπος περιδεῆς καὶ τρέμων, εἶδεν ἐκεῖ πλησίον βόσκοντα βόα καὶ προέτεινεν αὐτόν, ὡς δικαστήν, εἰς τὸν ὄφιν, ὅστις καὶ τὸν εἰδέθη ἄνευ ἀντιρρήσεως. Ἐπλησίασαν εἰς τὸν βόα καὶ ἐξέθηκαν τὴν ὑπόθεσιν.

Νὰ τὸν φάγῃς! ἀπεφάνητο ὁ βόας, προσβλέπων, τὸν ὄφιν, χωρὶς νὰ πολυσκεφθῇ. Εἶνε κακόν, ἄσπλαγγον καὶ ἄδικον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ εἶθε νὰ ἐξηραίνοντο ὅλοι ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς! Ἐγὼ ἠρωτῶν τὴν γῆν τῶν κυριῶν μου, ἐν ὅσῳ εἴμην νέος καὶ εὐρωστος, καὶ ἐδίδον σῖτον εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ τέκνα των. Τώρα δέ, ποῦ κατέστρεψα τὴν ὑγίαν μου καὶ ἐγήρασα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των, μ' ἐρρίψαν ἐδῶ οἱ ἀχάριστοι λυπούμενοι μόνον, διότι δὲν εἴμην ὀλίγον εὐτραφῆς διὰ νὰ μὲ σφαξῶσι καὶ ἐμπορευθοῦν τὰς σάρκας μου οἱ ἄκαρδοι αὐτοὶ κάπηλοι τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων!

Ὁ δυστυχῆς ἄνθρωπος κατεθλίβη καὶ ἐρρίγησε διὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστοῦ.

Ἐν τούτοις ὀλίγην ὑπομονήν, εἶπεν εἰς τὸν ὄφιν. Ὁ δικαστὴς μοὶ φαίνεται προκατεληγμένος κατ' ἐμοῦ διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μνησικακίαν του καὶ ἄδικον. Σὲ παρακαλῶ ν' ἀναθέσωμεν εἰς ἄλλον τὴν κρίσιν.

— Ἔστω, ἀπεκρίθη ὁ ὄφις, ὡς πεποιθῶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐδαμῶς ἤθελεν εὐρεῖ δικαίον. Δὲν ἀντιλέγω, διότι θέλω νὰ σὲ φάγω, χωρὶς νὰ ἔχῃς παράπονον, ὅτι σὲ τρώγω ἀυθαιρέτως καὶ ἄδικως.

Μετὰ τινὰ βήματα συνήντησαν περιπλανώμενόν τινα ὄνον.

Ὁ ἄνθρωπος, ἀναλογισθεὶς τὴν ἀγαθότητα καὶ ἀνεξικακίαν

τοῦ μακροθυμοτάτου τῶν ζώων προέτεινεν αὐτό, ὡς δικαστήν, εἰς τὸν ὄφιν, ὅστις οὐδὲν ἀντεῖπεν.

Ὁ νέος δικαστὴς ἀνέτεινε σοβαρῶς τὰ ὦτα, ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τὴν ὑπόθεσιν, ἐφάνη σκεφθεὶς ἐμβριθῶς καὶ στραφείς πρὸς τὸν ὄφιν εἶπε.

— Νὰ τὸν φάγῃς ἀμέσως! Τὰ χειρότερα θηρία τῆς γῆς εἶνε οἱ ἄνθρωποι. Ἐγὼ τοὺς ὑπηρετῶ ἀνεκτικώτατα, αἰωνίως εὐπειθέστατος δούλος αὐτῶν. Καὶ ἐκεῖνοι αἰωνίως μὲ φορτῶνουν καὶ μὲ δαίρουν ἄγριως νυχθημερόν. Τὸν πατέρα μου, φθείραντα δι' αὐτοὺς τὴν ζωὴν του, ἐρρίψαν εἰς ἐν ξηροπήγαδον, ὅπου ἀπέθανεν οἰκτρῶς. Μοῦ κατεπλήγωσαν τὸ σῶμα ἀπὸ τὰς κακώσεις καὶ τὰς ἀνκριθμήτους τυραννίας. Ἐπειδὴ δὲ δὲν δύναμαι πλέον νὰ τοὺς ὑπηρετῶ, μ' ἐξεδίωξαν ἐδῶ εἰς τὴν ἔρημον διὰ νὰ μὲ φάγουν οἱ λύκοι. Εἶνε ἀνάξιτοι οἰκτου αὐτοὶ οἱ τύραννοι, τὰ ἀσυνειδητότερα, τὰ ἀδικιώτερα, τὰ ἐγωϊστικώτερα, τὰ χειρότερα τῶν πλασμάτων τοῦ δημιουργοῦ, πόσα δὲ κακὰ προξενοῦν κατ' ἀλλήλων φρίττουσιν καὶ αἱ τίγρεις νὰ τὸ συλλογισθοῦν: Ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τούτων τεράτων!

— Βλέπεις; εἶπε τότε ὁ ὄφις πρὸς τὸν ἄνθρωπον· οὐδαμῶς εὐρίσκεις δικαίον καὶ ἐτοιμάσθητι νὰ σὲ φάγω.

— Ἀκόμη μίαν χάριν! ἐφώνησεν ὁ ἄνθρωπος, ὡχρῶν ἐξ ἀπελπισίας.

— Νὰ τὴν ἀκούσωμεν! εἶπεν ὁ ὄφις, γελῶν μὲ τὴν ἀφέλειαν τοῦ ἀντιδίκου του.

— Παρατηρῶ, ὅτι καὶ οἱ δύο δικασταὶ μας δὲν ἦσαν ἀνεπηρέαστοι καὶ δίκαιοι, ἀφοῦ εἶχον προσωπικὰς δοσοληψίας καὶ παράποννα κατὰ τῶν ἁμοίων μου. Ἄς μᾶς δικασθῇ τρίτος δικαστὴς, ἀδιάφορος καὶ ὅτι ἀποφασίσῃ ἂς γίνῃ.

— Δέχομαι καὶ αὐτό, εἶπεν ὁ ὄφις, λαθῶν πλέον θάρρος, ὥστε νὰ υποβληθῇ ἀφόβως καὶ εἰς ἐκατοστήν κρίσιν.

Εὗρον μετ' ὀλίγον ἀλώπεκα, εἰς τὴν ἀνέκκλητον δικαιοσύνην τῆς ὁποίας ἐνεπιστεύθησαν ἀμφότεροι.

Ὁ ἄνθρωπος ἐντούτοις, ὅστις ἔβλεπεν, ὅτι εἶχε νὰ κάμῃ μὲ δικαστὴς ἐμπαθεὶς καὶ μεροληπτικὸς καὶ ἔχασε πλέον τὴν εἰς τὴν εὐθυκρίσιαν των πεποιθήσιν, ἤρχισεν ἤδη νὰ σκέπτηται διαφορετικὰ καὶ λαμβάνῃ ἄλλα μέτρα. Ἐν ᾧ ὁ ὄφις ἔκαμνε τὴν εἰσήγησιν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν ἀλώπεκα, ὁ ἄνθρωπος ἐνευσεν αὐτῇ κρύφα, ὅτι θὰ τῇ δώσῃ δῶρον τέσσαρας ὄρνιθας καὶ ἓνα ἀλέκτορα, ἂν κερδίτῃ τὴν δίκην.

Ἡ ἀλώπηξ, ἡ πονηρά, τὸ παρετήρησε καὶ τὸ ἐλαβεν ὑπὸ σημείωσιν. Ἠκροάσθη σύννοος τῶν διαδίκων, ἐσκέφθη ἐπὶ πολὺ καὶ κατόπιν εἶπε μετὰ σοβαρᾶς φωνῆς.

— Βλέπω τὰ πράγματα περίπλοκα πολὺ καὶ σκοτεινά. Διὰ νὰ νοήσω καλῶς τὴν ὑπόθεσιν καὶ κρίνω κατὰ συνείδησιν καὶ δικαίως, ἔχω ἀνάγκην μιᾶς αὐτοψίας. Θέλω νὰ ἴδω ποῦ καὶ πῶς συννητήθητε, ὡς καὶ εἰς ποῖον δένδρον καὶ πόσον ὕψος ἦτον ὁ ὄφις καὶ πῶς ἦτο περιπελεγμένος ἐκεῖ ἐπάνω, διὰ νὰ κρίνω, ἂν ἡ ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἔχη πράγματι ἄξιαν τινά.

Ἡ αὐτοψία ἐξετελέσθη παραχρῆμα, ἄνευ δικονομικῶν δια-

τυπώσεων. Ἀπῆλθον εἰς τὸ μέρος τῆς πρώτης συναντήσεως, κατὰ διαταγὴν δὲ τῆς ἀλώπεκος ὁ ὄφις ἀνῆλθεν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ δένδρου καὶ περιεπλάκη ἐκ νέου, μὴδὲν ὑπονοήσας.

Ἀκόμη ἐδῶ εἶται; ἐπιθύρῃσεν ἡ ἀλώπηξ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις εὐθὺς ἐτραπή εἰς φυγὴν καὶ ἐσώθη, ἐν ᾧ ὁ ὄφις ἀνέμενε νέαν σωτηρίαν.

Τὴν ἐποιοῦσαν ὁ ἄνθρωπος, φέρον ἐπ' ὤμων σάκκον εὐμεγέθη, μετέβη εἰς συνάντησιν τῆς ἀλώπεκος. Μετ' ἐπίπονον ἀναζήτησιν τὴν ἀνεῦρεν. Ἡ ἀλώπηξ πάντοτε πονηρὰ καὶ φιλύποτος, ἴτατο ἐφ' ἐνὸς ὑψώματος καὶ τὸν ἀνέμενε.

— Κατὰβα ὀλίγον, τῇ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος· σοῦ ἔφερα τὰ δῶρα, ποῦ σοῦ ὑπεσχέθη. Ποτέ δὲν ἔφαγες ὄρνιθας, ὡς αὐτάς.

— Ἀφῆσέ τας ἐκεῖ τὰς πέρνω, ἀπεκρίθη ἡ ἀλώπηξ, πονηρευομένη καὶ κατερχομένη δύο—τρία βήματα.

— Πολὺ καλά, λοιπόν, ὄριστε καὶ . . . καλὴν ὄρεξιν! εἶπεν ὁ ἄνθρωπος, ἀφίνων κατὰ γῆς τὸν σάκκον καὶ λύων τὸ στόμιον αὐτοῦ.

Ὁποῖα ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξὶς καὶ ἡ συμφορὰ τῆς ἀλώπεκος! Ἐκ τοῦ σάκκου ἀνεπήδησεν αἰφνης κύων, φοβερόν λαγωνικόν, ὅστις ἐρρίφη κατ' αὐτῆς μετὰ λυσσώδους ὀργῆς.

Ὁδυνηρὰ σκηνή. Ἡ ἀλώπηξ ἐντρομος καὶ δυστυχῆς, διωκομένη ὑπὸ τοῦ κυνός, τρέχει καὶ ἀκόμη τρέχει μέχρις ἐξαντλήσεως τῶν δυνάμεών της, πηδᾷ χαράδρας, βράχους, ἀκνωθῶδες τόπους καὶ δυσβάτους, μάλιστα δὲ μετὰ πολυῶρον διωγμὸν σώζεται κακῆ κακῶς ἀσθμαίνουσα, ἀγωνισα καὶ καταμεμωλωπισμένη. Ὅτε δὲ μόλις συνῆλθεν ἀνελογίσθη τὰ συμβάντα καὶ εἶπε καθ' ἑαυτήν, στεναζούσα ἐκ βάθους ψυχῆς.

— Κάμε καλὸ στοῦ διαδόλου τὸ χωριό . . . Ἀλλὰ καλὰ νὰ τὰ πάθω. Ὁ πατέρας μου δικαστὴς δὲν ἦτο, ὁ πάππος μου δὲν ἦτο ἐπίσης, οὔτε κανεὶς ἀπὸ τὸ γένος μας. Τί ἤθελα ἐγὼ νὰ ἀναμιχθῶ εἰς ζήνας φιλονεικίας καὶ νὰ γίνω δικαστὴς καὶ μάλιστα δύο κατεργαρέων! Ἄμ' καλὰ τὸ λέγει δὲ καὶ ἡ παροιμία « Ὅπου καλὰ καθότανε καὶ θάλασσα γυρεύει! . . . »

(Ἐξ Ἀργούς)

Δ. Κ. ΒΑΡΑΟΥΝΙΩΤΗΣ.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΩΝ

Α', ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΚΑΘ' ΕΑΥΤΑ

(Συνέχεια προηγ. φυλ.).

Μεγαλοπρεπέστατον δὲ τοῦ τε χρωματισμοῦ ἕνεκα καὶ μεγέθους καὶ τῆς λεπτότητος τῆς κατασκευῆς ἄμα δὲ καὶ τῶν κοσμημάτων τῆς ὠραιότητος, τρίζουν μέγα Περσικόν, φέρον

ἐντὸς ἐλλείψεως κατὰ μέσον τοῦ γραμματοσήμου ἄνωπὸν ἐν στολῇ τὸν Σάχην, μετὰ πλαισίου περίξ κομψοτάτου ἀνθεμόεντος. Ἐν γένει δὲ τὸ ὅλον εἰκὼν μᾶλλον ἢ γραμματοσημὸν φαίνεται. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν Περσικῶν ἐπὶ καλλιτεχνίᾳ χαρακτηρίζονται. Καὶ τῆς Guatemala δὲ καὶ Βρασιλίας καὶ Ἀργεντινῆς διακρίνονται διὰ τὴν λεπτότητα τῶν γραμμῶν οὐχ ἦττον τὰ τῆς Χαβάης καὶ Antigua (Ἀντίλλης) καὶ Ἀγίας Ἐλένης· ἄμα δὲ καὶ τοῦ Ἁγίου Μαρίνου καὶ τὰ τελευταῖα Ἀγγλικά ἐξέχουσιν ἐπὶ ἐπιτυχεῖ διαγράμματι ἡ τέχνη.

Ὅτως ἔχουσι τὰ περὶ τῆς καλλιτεχνίας τῶν γραμματοσημῶν· ἄλλ' ὡς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν εἶπον, ἐν κεφαλαιῷ κοινὴ τις τέχνη παρ' ἅπασιν παρατηρεῖται τοσαύτη, ὥστε ἡ ψυχὴ νὰ μὴ προσκρούη κατὰ τοῦ ἀκαλλοῦς.

Ταῦτα τὰ κύρια τῶν γραμματοσημῶν προσόντα καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα, ἅτινα ὅμμα παρατηρητικόν ἐπὶ μᾶλλον δύναται νὰ πληθύνῃ καὶ πνεῦμα ὀξύ πρὸς ἴδιαν ὀφέλειαν νὰ μεταχειρισθῇ. Οὐχὶ ματαιοπονία, οὐχὶ κῶπεια χρόνου καὶ ἀνοησία, ἡ ἐνασχόλησις περὶ τὰ γραμματοσημὰ ἐκ τούτων ἐξελέγχεται, ἀλλὰ τόσῳ ὀφέλιμος καὶ τερπνὴ ἄμα, τόσῳ διδακτικὴ καὶ πάροχος γνώσεων μόνη αὐτή, ὅσα πολλὰ ἔτερα ἐπιμοχθότερα καὶ ζηρότερα λυσιτελοῦσι. Διότι πρὸς ταῖς ἀφ' ἐκωτῶν τῶν γραμματοσημῶν τὸ μὲν παρεχομέναις γνώσεσι, τὸ δὲ ταῖς διὰ τῆς μελέτης ἐκ τῆς ὑπὸ τούτων ἐξερεθίσεως τῆς περιεργίας κτωμέναις, πλειστακίς τὸ πνεῦμα ἀνακαζόμενον νὰ εἰσδύσῃ εἰς κρίσεις καὶ σκέψεις τελειοῦται καὶ διαπλάσσεται ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ μαθήσεως. Ἐν τούτῳ δὲ τις δύναται νὰ βεβαιωθῇ παρατηρῶν ὅτι, οἱ ἐμβριθῶς ἐγκύψαντες εἰς τὴν μελέτην τῶν γραμματοσημῶν τὰς πλείους καὶ περιεργότερας γνώσεις κατέχουσι.

Τὰ ὀλίγα προλεχθέντα ἀρκοῦσιν ὅσα ἀποβλέπει τὰ ἀναπτυχθέντα κεφάλαια, εἰ καὶ μὴ πλήρως, διότι, ὡς ἐν τῇ νομισματικῇ ἔν μόνον νόμισμα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐν μόνον γραμματοσημῶν ἴδιαν ὅπως ἀπαιτεῖ σπουδὴν καὶ πραγματείαν. Ὅμως ἰκανὰ θεωροῦντες τὰ προλεχθέντα, μεταγομεν ἤδη τὸν λόγον ἐπὶ τὰ θετικώτερα, σκοποῦντες νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὴν ταύτην τὴν ὕλικὴν μορφήν καὶ καταστάσιν τῶν γραμματοσημῶν, ἵνα προσπίπτει τοῖς ὕψαλμοις ἀπὸ πρώτης ὄψεως ρύσει δὲ περὶ τῶν εἰδῶν τῶν γραμματοσημῶν θὰ ὁμιλήσωμεν πρῶτα.

Ἐπειδὴ, ὡς προηγουμένως εἶπομεν, παρ' ἐκάστῳ ἔθνει πᾶσα ἀνάγκη ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐπιδεικτικὴ γραμματοσημῶν, θεραπεύεται διὰ τῆς ἐκδόσεως τοιούτου, διὰ τοῦτο συμπίπτει ἐν ἔθνει τινὶ ν' ἀπαντῶσιν εἶδη τινὰ γραμματοσημῶν μὴ ἐν ἐτέροις ὑπάρχοντα. Ὅθεν τούτου ἕνεκα παραλείποντες τὰς πολλὰς λεπτολογίας, δηλ. ἀναφέροντες μοναδικὰ τινὰ εἶδη καὶ σπάνια, θὰ περιορισθῶμεν ἀπλῶς εἰς γενικότητα. — Μετὰ τὰ κοινὰ (timbres-poste, freimarken), ἐπικρατοῦσι τὰ ἐπὶ ἀπληρώτων ἐπιστολῶν, ἄμα δὲ τῇ παραλαβῇ πληρωομένων, τὰ εἰσπρακτέα καθ' ἡμᾶς (à percevoir, nachporto-mar-

ken)· εἶτα τὰ δι' ἔντυπα (zeitungsmarkeu) ἐν γένει, ὧν τινὰ εἰδικῶς δι' ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ. Ἔπονται τὰ ἐντὸς πόλεων μόνον κυκλοφοροῦντα (poste locale), τὰ δι' ἐπισήμους ἐπιστολάς καὶ ἔγγραφα (officiel, dientsmarken), πρὸς δὲ τὰ διὰ τηλεγραφο-ταχυδρομικὰς ὑπηρεσίας, καὶ τὰ διὰ ταχυδρομικὰ δέματα (packetpost-marken). Περιεργότερα ὅμως τούτων εἰσὶ τὰ κατ' εὐθείαν ἐπὶ φακέλων ἐκτετυπωμένων, καὶ ταινιῶν ὥστε τις ἀγοράζει κατ' εὐθείαν φακέλους (couvert, enveloppe) καὶ ταινίας (Streifbänder). Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλα ἐν διαφόροις ἔθνεσιν δι' εἰδικωτέρας χρήσεις ἢ καὶ μοναδικὰ. Ἐκ τούτων δύναται τις νὰ κατανοήσῃ ἡλικίη ταχυδρομικὴ κίνησις γίνεται ἐν τοῖς διαφόροις ἔθνεσιν, ὧν πολλὰ ἴδια ἐντελῶς γραμματόσημα ἔχουσι διὰ τὰς συστημένας ἐπιστολάς (registered). Παρ' ἡμῖν ἀπλούστερον καὶ λιτότερον δύο εἶδη ὑπάρχουσιν, ἴσως ὄχι ἀτυχῶς, τὰ κοινὰ καὶ τὰ εἰσπρακτέα.

Ὅχι δὲ διάφορος καταρτίζεται καὶ ἡ τῶν σχημάτων καὶ μεγεθῶν ποικιλία. Διότι, ὡς καὶ ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ εἴπομεν, διατηρεῖται μεσος τις ὁρος· ἀλλ' ἕκαστον ἔθνος κατ' ἀρέσειαν, οὐ μόνον παρέθη ταῦτα, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἀνέτρεψε. — Τὸ σχῆμα τῶν γραμματόσημων συνήθως ἐστὶν ὀρθογώνιον, ὡς τὰ ἡμέτερα, πλὴν ὅμως πολλὰ τέλεια τετράγωνα ἐσηματίσθησαν (Baden [Γερμανία], United States 1869. Βαβάρια 1849—62 κ.τ.λ.)· ἕτερα εἰσὶν ἀντιθέτως παραλληλόγραμμα (St Salvador, Ἰταλίας, Αἰγύπτου, Ἁγίου Μαρίνου κ.τ.λ.). Ταῦτα δὲ τὰ σχήματα συχνάκις ἐπιμηκύνονται κατὰ διάφορα μεγέθη, ὥστε δύναται τις νὰ ἴδῃ γραμματόσημα διπλασίου μήκους ἢ πλάτους (Ἰνδιῶν, Περσῶν, (lama κ.τ.λ.) καὶ ἀντιστρόφως διπλασίου πλάτους τοῦ μήκους (Canada registered, Ἀγγλίας κ.τ.λ.). Ἐντελῆ δὲ ἀνατροπὴν τοῦ γενικοῦ κανόνος ἀποτελοῦσι τινὰ τοῦ ἐν Ἀφρικῇ ἀκρωτηρίου Εὐέλπιδος ἄκρας, τρίγωνα μεγάλα ὄντα (ὡς καὶ τινὰ τῆς Κολομβίας καὶ ἐν τῆς Newfoundland), καὶ ἐν τοῦ Βελγίου διὰ τηλεγραφικο-ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν ἐξάγων. Περιεργότατά εἰσὶ τινὰ τῶν Γερμανικῶν κρατιδίων Meckleburg-Schwerin καὶ Braunschweig μεγάλα τετραγώνου σχήματος ἀπαρτιζόμενα ἐκ τεσσάρων ὁμοιομέτρων μικρῶν. Στρογγύλα δὲ οὐδαμῶς ὑπάρχουσιν· ἀλλὰ μόνον τύποι στρογγύλοι ἢ ἑλλειψοειδεῖς, σφαιρικοί τομῆς καὶ ποικίλα ἕτερα σχήματα καμπυλόγραμμα· ἀλλὰ ταῦτα ἰδίως couvert ὄντα ἀποκόπτονται τῶν φακέλων μετὰ τετραγώνου ἢ ὀρθογώνου περιθωρίου ἐκ τοῦ χάρτου τῶν. — Καὶ ταῦτα μὲν δὴ περὶ τὰ σχήματα. Ὅσῳ δ' ἀφορᾷ τὰ μεγέθη, κοινότατον μέτρον ἐπικρατεῖ τὸ ὡς τὸ τῶν ἡμετέρων. Ἀλλὰ πλείστα διαφοραὶ εἶτα γεννῶνται καὶ αἱ παραλλαγαὶ μεγάλως αὐξάνονται. Διότι ἄλλα μὲν μεγαλείτερα τοῦ κανονικοῦ καὶ ἄλλα μικρότερα ἐξετυπώθησαν· πολλὰ δὲ ἀναλόγα καὶ ἕνα ἀλλόκοτα· γενικῶς δὲ ἀπειροπληθῆ μέτρα καὶ ἀναλογίαι ὑπάρχουσιν. Τὰ μικρότερα τῶν γραμματόσημων εἰσὶ τρία τῆς Bolivar [ὑπαγομένης ὑπὸ τὴν Κολομβίαν] τὸ τρίτον τῶν ἡμετέρων (0,010×0,012 : 0,017×0,022).

Ὀλίγον μεγαλείτερα τούτων ὑπάρχουσιν Ἰσπανικὰ τινὰ καὶ τῆς νήσου Victoria [Ω]. Ἐπίσης δὲ τοῦ Καναδά. Εἶτα δὲ βαίνουσι μεγεθυόμενα ὅτε φθάνουσι πρὸς τὰ τοῦ κοινῶν μέτρον (0,018×0,022). Μετὰ ταῦτα ἡ αὐξήσις βαίνει ἐν καλ-πασμῷ, ὅτε φθάνουσι εἰς τεράστιον μέγεθος. Τὸ μέγεθος τοῦτο ἔχουσι τρία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν δι' ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ, κολοσιαιῶν σχεδὸν διαστάσεων (0,051×0,095), ἀλλ' ἐν ἀναλογίᾳ, ὧν ἕκαστον πλέον ἢ δωδεκαπλάσιον τῶν ἡμετέρων καὶ τεσσαρακονταπλάσιον τῶν μικρότερων γραμματόσημων τῆς Bolivar. Ἔπονται τούτοις ἐν τῆς Ῥωσσίας τετράγωνον (0,042) καὶ ἕτερον τῆς Ἀγγλίας παραλληλόγραμμον (0,054×0,031). Ἐντεῦθεν ἄρχεται μείωσις τοῦ τηλεκτύπου μεγέθους καὶ ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ κανονικὸν διεληθόντες διὰ παμπληθῶς ποικιλίας. Ἰδιοτροπώτατα δὲ πάντων εἰσὶ τὰ τῆς Γερμανικῆς χώρας Bergedorf, ἅτινα τετράγωνον σχῆμα ἔχοντα, βαίνουσι αὐξανόμενα κατὰ πέντε διαστάσεις (0,015—0,017—0,019—0,020—0,022). Αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ ἰδίωμα ἀπαντᾶται καὶ εἰς τὰ τῆς Ἰνδικῆς χώρας Pountsch.

Ἰκανῶς ἐπίσης ποικιλίας παρουσιάζει ὁ χάρτης ἐφ' οὗ ἐκτυπῶνται τὰ γραμματόσημα. Διότι ἐν ᾧ γενικῶς εἶνε λευκὸς πλειστάκις εὐρηται καὶ κεχρωσμένος. Μεταχειρίζονται δὲ συνήθως πάντα τὰ ἔθνη λεῖον χάρτην, σπανιώτατα στιλπνὸν (glacé), ἀλλὰ παρὰ τισιν ὄντως αἰσχυρὸς ἐστίν, τέλος δὲ παρ' ἑτέροις παχύτερος καὶ ἐν ἄλλοις λεπτότερος σχεδὸν διαφανής. Καὶ λευκὸν μὲν χάρτην ἔχουσι τὰ πλείστα, εἰ μὴ πάντα τὰ ἔθνη ἐν τοῖς γραμματόσημοις, ὁ δὲ κεχρωσμένος διττός ἐστίν ἢ καθ' ἑαυτὸν τοιοῦτος, ἐξ ὕλης κεχρωσμένης ἢ λευκὸς ἐπὶ δὲ τῆς κυρίας ὄψεως κεχρωσμένος. Ὅσῳ ἀφορᾷ τὸ πρῶτον εἶδος τούτου, ὠραϊώτατα κατ' αὐτὸ εἰσὶ τὰ γραμματόσημα τῆς Baden, ζωηροτάτου χρωματιστοῦ χάρτου, γλυκυτάτων ἀπαχρώσεων ἰδίως τῆς ῥοδόχρου καὶ πρασίνης. Ὡσαύτως τὰ τοῦ Κράτους τῶν παπῶν, μάλιστα τὰ τοῦ 1859 ἐπὶ στιλπνοῦ χάρτου, διακρίνονται διὰ τὸν ἐπιτυχῆ χάρτην. Ἐπίσης πολλὰ τῆς Ἰσπανίας, Ἀγγλίας, Ῥωμανίας, Γαλλίας. Ἑλλάδος καὶ πληθὺς ἄλλων. Τοῦ δ' ἑτέρου εἶδους, δηλ. ἀποχρώσεως ἐπὶ τῆς μιᾶς προσόψεως, τὰ παραδείγματα ἐλάττονα ὑπάρχουσιν, ὡς εἰς τινὰ Queensland [Ω] Ἠνωμένων πολιτειῶν, Newfoundland κτλ. Περὶ δὲ τοῦ χρώματος τῆς ἐπὶ τοῦ χάρτου τούτου ἐκτυπώσεως τῆς παραστάσεως ὁ λόγος ἐν ἐπομένοις. (Ἀκολουθεῖ).

Η ΕΠΙΣ ΤΟΥ DE BROSSES ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΟΛΤΑΙΡΟΝ

KATA ΤΟΝ CUNISSET CARNOT (REVUE DES DEUX MONDES 1888 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 15)

(Συνέχεια προηγ. φυλλαδίου)

Τὸ παραβάλλειν τὴν οἰκίαν τοῦ Βολταίρου, πρὸς μοναστήριον καπουκίνων, καθ' ὃν μάλιστα χρόνον τοσοῦτον ἐξήπτετο

κατὰ τοῦ ἱερέως τοῦ Moëns, ὥστε ἔγραφε περὶ αὐτοῦ τῷ d' Alembert «ἀσχολοῦμαι νὰ στείλω ἱερέα τινὰ εἰς τὰς γαλέρας» ἢ τὸ τι λίαν βασιανιστικὸν καὶ διήγειρεν ἐν αὐτῷ ὄλην αὐτοῦ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν λύσσαν (!). Κατελήφθη τῷ ὄντι ὑπὸ τινος τῶν περιοδικῶν αὐτοῦ παροξυσμῶν, καὶ ἐνέδωκεν εἰς τὰς οἰκτροτάτας ἐμπνεύσεις. Ἐγράψεν πρὸς πάντας τοὺς ἐν Βουργουνδίᾳ φίλους αὐτοῦ, πρὸς τὸν πρῶτον πρόεδρον de la Marche, πρὸς τὸν εἰσαγγελέα de Quintin, πρὸς τὸν σύμβουλον Le beau, πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου de Ruffey, ζητῶν παρ' αὐτῶν δικαιοσύνην, θέλων τούτους ὡς ἐκτιμητάς, ἀλλοῖων κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ πράγματα, καὶ συγχρόνως συκοφαντῶν πρὸς αὐτοὺς τὸν de Brosset τὰς ἀποτροπαιότητας συκοφαντίας. Ἀπολέσας πᾶν μέτρον καὶ πᾶσαν λογικὴν ἐπέμπε τὴν ἐξῆς αἰσχυρὰν ἀπειλὴν τῷ προέδρῳ de Ruffey «Ἄς τρέμη, δὲν πρόκειται πλέον νὰ καταστήσω αὐτὸν γελοῖον, πρόκειται ν' ἀτιμάσω αὐτόν! Τούτο μὲ λυπεῖ, ἀλλὰ θὰ πληρώσῃ ἀκριβὰ τὴν χαμέρπειαν τρόπου, οὕτως ἐνοχοποιητικοῦ καὶ ἀνάνδρου! «Κατόπιν δι' ἑνὸς παραλογισμοῦ ἀναρμόστου εἰς πνεῦμα τόσον ἐξοχον, γράφει κατ' εὐθείαν τῷ de Brosset, καθιστᾷ αὐτὸν ὑπεύθυνον, διευθετεῖ τὰ συμβάντα τῆς ὑποθέσεως κατὰ τὸ δοκοῦν, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης φροντίδος περὶ τῆς ἀληθείας, καὶ καταλήγει μετὰ πολλὰς ὑβρίας, ἀπειλῶν τὸν de Brosset διὰ τῆς δυσμενείας τοῦ βασιλέως, εἰς ὃν θὰ καταγγείλῃ αὐτόν.

Ὁ πρόεδρος δὲν συνεκινήθη πέρα τοῦ δέοντος. Ἰσχυρὸς ἐν τῇ συναισθησῇ τοῦ ἑαυτοῦ δικαίου, ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἀξιοπρεπείᾳ τοῦ ἑαυτοῦ βίου, ἐν τῇ ὑπολήψει συμπάσης τῆς ἐπαρχίας, ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἐπιδοκιμασίᾳ τῶν ἑαυτοῦ φίλων, οἵτινες εἶχον ἀρνηθῆ τὴν θέσιν τοῦ ἐκτιμητοῦ, εἰς ἣν ὁ Βολταίρος ἤθελε νὰ ὑποβάλῃ τὴν ὑπόθεσιν, μέλλει ν' ἀπαντήσῃ πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ Ferney δι' ὕψους καὶ τόπου, μεθ' ὧν εἰς μόνον ἄνθρωπος μέχρι τότε—ὁ μέγας Haller θὰ ἤθελεν τολμήσῃ νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς αὐτόν. Ὁ Βολταίρος, ὡς πρὸς τὸ κτύπημα τοῦτο τοῦλάχιστον, εὔρε τὸν ἀνώτερον αὐτοῦ. Ἡ ἀπαράμιλλος διανοητικὴ αὐτοῦ εὐφυΐα ἐμπνέει τὸν ζωηρότατον θαυμασμόν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἠμολόγησῃ τις τοῦτο μετὰ τῶν Βουργουνδιῶν, ὅτι αἰσθάνεται ἕκαστος εὐχαρίστησιν τινὰ βλέπων ἐκεῖνον ἐξ αὐτῶν, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ τελειότατος ἀντιπρόσωπος ἐν τῷ παρελθόντι αἰῶνι, ἀρνούμενον νὰ κύψῃ τὴν κεφαλὴν ἐμπροσθεν τοῦ Βολταίρου, καὶ μάλιστα ἔχοντα τοῦτον ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἐξηυτελισμένον ἐμπροσθεν ἑαυτοῦ.—Καὶ ἄς συγχωρηθῇ ἡμῖν ἡ χαρὰ αὕτη, ὁ Sainte Beuve, ὅστις δὲν ἦτο Βουργουνδιῶς, φαίνεται ὅτι συνησθάνθη ὡσαύτως αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν δικαιοσύνην αἰσθημάτων, ὅταν ἀκριβῶς ἔρχεται νὰ κρίνῃ τὴν σελίδα ταύτην τοῦ βίου τοῦ ἡρώος αὐτοῦ, προβαίνει μέχρι τοῦ νὰ εἴπῃ «Πρέπει νὰ ἴδῃ τις τὸν Βολταίρον ὑπὸ πολλὰς ὄψεις, ὁ ἀπόλυτος καὶ ἰδιότροπος οὗτος μονάρχης, ὅστις οὔτε πίστιν, οὔτε νόμον εἶχεν, ὅτε ἀντέλεγε τις αὐτῷ, συνήνησέ τινὰ μίαν φορὰν ἐν τῷ ε-

(1) Sainte Beuve.

αυτοῦ βίῳ τόσον πνευματώδη, ὅστις εἶπεν αὐτῷ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην καὶ δὲν ἐνέδωκε» — Ὁ τίς οὗτος εἶναι ὁ ἡμέτερος πρόεδρος. Ἴδου πῶς ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν Βολταίρον. «Ἐνθυμήθητε κύριε, τὰς συνετάς συμβουλίας, ἄς πρὸ καιροῦ εἶχον δώσῃ ὑμῖν ἐν συνδιαλέξει ὅτε, ἐν ᾧ διηγεῖσθε τὰ περιπεσόντα ἐν τῷ βίῳ ὑμῶν ἐμπόδια, προσεθέσατε ὅτι εἴθε χαρακτηρισμοὶ φύσει αὐθάδους. Παρέσχον ὑμῖν τὴν φιλίαν μου, ἀπόδειξις δ' ὅτι δὲν ἀπέσυρον αὐτὴν ὀπίσω εἶνε ἡ συμβουλή, ἣν δίδω ὑμῖν ἐτι, τοῦ νὰ μὴ γράφῃτε ποτε κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς παραφροσύνης ὑμῶν, διὰ νὰ μὴ ἔχητε νὰ ἐρυθριάτε, ὅταν εὐρίσκησθε ἐν τῇ καλῇ ὑμῶν καταστάσει, δι' ὅσα ἐπράξατε κατὰ τὴν ὑμετέραν παραφορὰν..... Ἐπιθυμῶ, ἀληθῶς, ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας νὰ δυνηθῆτε ἀκόμη ἐπὶ τριάκοντα ἔτη νὰ δοῦσθε τὸν ἡμέτερον αἰῶνα, διότι παρὰ πάσας τὰς ἀδυναμίας ὑμῶν θὰ μένητε πάντοτε μέγιστος ἀνὴρ.... ἐν τοῖς συγγράμμασιν ὑμῶν. Θὰ ἐπεθύμουν μόνον νὰ θέσητε ἐντὸς τῆς καρδίας ὑμῶν τὸ 1/8 τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἣν περιέχουσι ταῦτα.... Ἀναμφιδόλως θὰ ἐδωροῦμην ὑμῖν ἀμάξας τινὰς ζύλων πρὸς θέρμανσιν, ἂν εἶχατε ζητήσῃ παρ' ἐμοῦ ταῦτα ὡς τοιαῦτα, ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἐταπεινῶν ὑμᾶς διὰ δώρου τοιαύτης φύσεως, ἐπὶ τέλους, ἐπειδὴ δὲν καταφρονήτε αὐτό, δίδω ὑμῖν ταῦτα εὐχαρίστως. Θὰ πληρώσω τὸν Baudy ἐάν μοι στείλητε μόνον τὴν ἐξῆς ἀπόδειξιν.

Ὁ ὑποφαινόμενος François — Marie Arouet de Voltaire, ἱππότης, κύριος τοῦ Tournay, θαλαμηπόλος τοῦ βασιλέως, βεβαιῶ ὅτι ὁ κ. de Brosset πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου, ἐδωρήσατό μοι 52.50 κυβικὰ μέτρα ζύλων πρὸς θέρμανσιν μου, ἀξίας 281 λιτρῶν, δι' ἃ εὐχαριστῶ αὐτῷ» ἐκτός τούτου οὐδεμίαν δόσοληψίαν ἔχω μεθ' ὑμῶν, κατέστησα ὑμῖν γνωστὸν μόνον, ὅτι ἀναποφεύκτως ἔπρεπε νὰ πληρωθῶ παρὰ τοῦ Baudy, ὅστις ἀναποφεύκτως θὰ ἐπληρώνετο παρ' ὑμῶν, ἐνήγαγον αὐτὸν ἐγὼ, καὶ οὗτος ἐνήγαγεν ὑμᾶς. Αὕτη εἶνε ἡ συνήθης ὁδὸς τῶν ὑποθέσεων. Μεταξὺ ἡμῶν οὐδὲν ὑπάρχει, μὴ ὑπαρχούσης δὲ δόσοληψίας, οὐδὲ διαιτητεία. Αὕτη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ πρώτου προέδρου, τοῦ κυρίου de Ruffey, καὶ τῶν ἄλλων κοινῶν φίλων ἡμῶν, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ μὴ ὑψώσωσι τοὺς ὤμους βλέποντες ἄνθρωπον τόσον πλούσιον, καὶ τόσον ἐνδοξον ταρασσόμενον μέχρι τηλεκτύπου παροξυσμοῦ, ἵνα μὴ πληρώσῃ εἰς χωρικὸν 280 λίτρας διὰ τὰ πρὸς θέρμανσιν ζύλα, ἃ οὗτος παρέδωκεν αὐτῷ...—Ἀληθῶς στεναζῶ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα βλέπων τόσον ἐξοχον διάνοιαν μετὰ τόσον μικρᾶς καρδίας, ἀδιακόπως κατατρυχόμενον ὑπὸ μικροπρεπειῶν ζηλοτυπίας, ἢ ῥυπαρᾶς φειδωλίας. Ὑμεῖς αὐτοὶ δηλητηριάζετε ζωὴν ἄριστα πρὸς εὐτυχίαν πεποιημένην..... Πῶς δὲν αἰσθάνεσθε ὅτι κινεῖτε τὸν οἶκτον, ὅταν μὴ ἀπειλήτε ὅτι θὰ ὀμιλήσῃτε εἰς τὸ δικαστήριον, ἴσως δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα, ὅστις οὐδὲ ὅπως φροντίζει περὶ τοιούτων πραγμάτων, ὅπως πολὺ ὀρθῶς ἄλλως ἔχετε εἶπῃ τοῦτο!....., Θὰ ἀφήσω τοὺς δικαστὰς νὰ ἀποφκνωθῶσι, τῶν δικαστῶν ἔργον εἶνε τοῦτο. Εἶνε πολὺ ἐκτός τοῦ προκειμένου νὰ ἐπιμέ-

νητε επί τῆς εὐνοίας μου ἐν τοῖς δικαστηρίοις. Δὲν γινώσκω τί ἐστὶ εὐνοία ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, καὶ ἔτι τὸ ποιῆσθαι χρῆσιν ταύτης. Δὲν ἀρμόζει νὰ ὑμιλιῆτε οὕτω, ἔστε φρονιμώτερος ἐν τῷ μέλλοντι, ἢ νὰ μὴ εἴπητε τοιοῦτόν τι πρὸς δικαστήν. — Βλέπετε, κύριε, ὅτι εἶμαι ἔτι ἀρκετὰ φίλος ὑμῶν, ἀφοῦ ἀποκρίνομαι διὰ μακρῶν καὶ λεπτομερῶς πρὸς ἐπιστολήν, ἣτις δὲν ἦτο ἀξία ἀποκρίσεως. Γινώσκετε καλῶς ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μοὶ γράψετε πλέον περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, καὶ μάλιστα μετὰ τοιοῦτου ὕψους. Εὐχομαι ὑμῖν, κύριε, τὴν εὐχὴν τοῦ Πιέρτου: *Mens sana in corpore sano.*»

Πρέπει τις νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἂν καὶ ἡ ἀπόκρισις ἦτο λίαν προσήκουσα, ἦτο ὅμως ἀληθῶς σκληρὰ. Ὅποιον ὕψος καὶ ὁποῖα δυνάμεις συγχρόνως! ἀλλὰ καὶ ὁποῖον θάρρος! Ὅπως αἰσθανθῆ τις τὴν ἀξίαν αὐτῆς, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῆ ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους ὁ Βολταῖρος ἦτο κυριάρχης, καὶ ὅτι οὐδέποτε δεσπότης ἐξήκοησε τοιαύτην δυνάμιν. Ἐβασίλευε μόνος τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων, καθ' ὃν χρόνον οὗτος εἶχε τὴν μεγίστην σπουδαιότητα καὶ τὴν μεγίστην δυνάμιν. — Ὁ Βολταῖρος ἐν τῷ αἰῶνι αὐτοῦ κατέλαβε θέσιν πολλῶν κρείττονα τῆς τοῦ Victor Hugo ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, μετὰ τινὰ ἔτη θὰ παρίστατο εἰς τὴν θριαμβευτικωτάτην ἀποθῆσιν, ἢς ἔτυχε ποτε ἄνθρωπος ζῶν. Δύναται λοιπὸν ἕκαστος νὰ κρίνῃ ὑπὸ ποίας πληγῆς ἠσθάνθη αὐτὸν σπαρασσόμενον, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ οὕτω παραγνωρίζομένην καὶ τὴν Μεγαλειότητα αὐτοῦ οὕτω περιφρονουμένην! Ταχέως καὶ ἐπιτηδείως ἔκυψε τὸ μέτωπον, εἰσέγινεν καὶ δὲν ἐδοκίμασεν νὰ ἐξακολουθήσῃ πάλιν, ἐν ᾗ ἔβλεπεν ὅτι θὰ ἐνικῶντο βεβαίως ταῦτα. Ἀποκλειστικῶς ἐνησχολημένοι κατὰ τὸ φαινόμενον περὶ μυρία ἄλλα, ἔμειναν ἐπὶ τὰ ἔτη χωρὶς νὰ ἀνταλλάξῃ λέξιν μετὰ τοῦ προέδρου: ἀλλ' ἡ πρὸς αὐτὸν ἔχθρα δὲν ἔμεινε ἀδρανῆς, ἐπέφερον αὐτῷ κρυφίως θανατηφόρα τραύματα, ὧν τὰ φοβερὰ ἀποτελέσματα δὲν ἤργησαν νὰ γίνωσιν αἰσθητά. —

Ὁ de Brosse εἶχεν περιορίσῃ τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ εἰς σιγὴν καὶ ἐφαίνετο ὅτι κατεῖχε τὴν νίκην: ἠδύνατο νὰ χαρῆ ἐπὶ ταύτῃ, διότι ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα τιμίας πάλης καὶ δι' αἰτίαν ἐντελῶς δικαίαν. Ἀλλ' ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ ἐρωτήσωμεν, ἐὰν δὲν ἦτο νίκη ὡς ἡ τοῦ Πύρρου, καὶ ἐὰν δὲν θὰ ἦτο τῷ προέδρῳ προτιμότερον νὰ μὴ νικήσῃ. Βεβαίως κατὰ βάθος εἶχε δίκαιον, καὶ ἡ ἀρίστη ἀπόδειξις εἶνε ὅτι ἐπὶ τέλους ἐπλήρωσεν ὁ Βολταῖρος τὰ ζύλα, ὧν τὸ ἀντίτιμον ἐδόθη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῖς πτωχοῖς. Δυνάμεθα ὅμως νὰ ἐρωτήσωμεν, ἐὰν ὁ de Brosse δὲν μετῆλθε πολλὴν αὐστηρότητα ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ. Ὁ Βολταῖρος ἦτο γέρων, πάσχων, ὑπὸ μυρίων φροντίδων ἐσκοτισμένος, δὲν ἔπρεπε λοιπὸν νὰ συγχωρήσῃ αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην ὅσον περίεργος καὶ ἂν ἦτο αὐτῆ, τὸ νὰ θέλῃ δῆλα δὴ νὰ λάβῃ ὡς δῶρον ζύλα; καὶ νὰ μὴ στενοχωρῆ αὐτὸν πολὺ μὲν δικαίως, ἀλλὰ καὶ λίαν αὐστηρῶς, διὰ τὸσον μικρὸν πρᾶγμα; Ὅσο βαθυτέρον γνωρίζει τις τὸν προέδρον, τόσο μᾶλλον αὐξάνεται ὁ θαυμασμός πρὸς τὴν ἀληθῶς εὐγενῆ μόρφωσιν τῆς καρδίας καὶ τὴν ἐξοχὸν διά-

νοιαν αὐτοῦ, καὶ τόσο μᾶλλον αἰσθάνεται τις ὀδυνηρὰν ἐκπληξιν βλέπων αὐτὸν τόσοσ ἔχοντα φροντίδας διὰ τὸσον μικρὰν ἔριν. — Μετ' ἀληθοῦς δὲ εὐχαριστήσεως εὐρίσκομεν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ τοῦ προέδρου τὴν ἐξήγησιν τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ. Ἦτο διατεθειμένος νὰ διατηρήσῃ αὐτὴν τοιαύτην ὁποῖα ὑπῆρξεν, εἶχε δίκαιον, ἠδύνατο νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ, ἀλλ' αἰ αἰτία, ἃς ἐκτίθησιν ἐν ἐπιστολῇ τινι πρὸς τὸν κ. de Fargés, τῆ 10 Νοεμβρίου, τούτεστι κατὰ τὴν ἐξαψίν τῆς ἐριδος, καθιστῶσιν ἡμῖν γνωστὸν τὸ μυστικὸν τοῦ πείσματος αὐτοῦ. Λέγει κατὰ γράμμα ὅτι ὁ Βολταῖρος, — ἐν ἐπιστολῇ δυστυχῶς ἀπολεσθεῖσα, — ἐζήτησεν ἰκετευτικῶς παρ' αὐτοῦ τὰ παίσια ταῦτα ζύλα: «Θὰ ἐδίδοι αὐτῷ ταῦτα ἀμέσως, προσθέτει, ἂν μὴ ἐλεγέ μοι ὁ Ximénès, ὅστις κατὰ τύχην εὐρίσκετο παρ' ἐμοὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, θὰ εἶσθε πολὺ τρελλὸς νὰ δώσῃτε 12 λουδοβίγια εἰς τὸν παραξενὸν τοῦτον, ὅστις ἔχει 100,000 λιτρῶν εἰσόδημα, καὶ ὅστις ὡς εὐγνωμοσύνην θὰ εἴπῃ μεγαλοφῶνως ὅτι δὲν ἠδύνασθε νὰ πράξῃτε ἄλλως.» Ὁ Ximénès δὲν εἶχεν ἄδικον· οὕτω τυχαίως διετέθη ὁ πρόεδρος πρὸς τὴν ἀντίστασιν, πρὸς ἣν ἐφαίνετο ἦδη πολὺ εὐδιάθετος ἐνεκα τῆς ζωηρότητος τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ. — Ὅντως συνεκινεῖτο εὐκόλως διὰ τῆς ἀντιστάσεως καὶ τῆς ἀντιλογίας, ἦτο εὐκολώτερον αὐτῷ νὰ κρατήσῃ ἑαυτὸν εἰς τὰ μεγάλα πρᾶγματα ἢ εἰς τὰ μικρά! — Ἐντεῦθεν καθορᾶ πᾶς τις ὅτι ἂν ἀνέστη τὸσον καὶ ἂν ἐδείξεν τὸσον πείσμα ἢ νὰ λάβῃ δίκαιον ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ ὑποθέσει τῶν 52.50 κυβικῶν μέτρων ζύλων, δὲν ἔπραξε τοῦτο διὰ μικρολογίαν ἢ δι' εὐτελεῖς συμφέρον, ἀλλὰ μόνον ἐνεκα τοῦ εὐθέος αὐτοῦ χαρακτῆρος, ὅστις ἐξήπτετο ἐπὶ τῇ ἐλλείψει ἀβροτήτος ὡς καὶ ἐπὶ τῇ ἀδικῇ ἐπιμονῇ. (Ἀκολουθεῖ).

ΜΙΧΑΗΛ Γ. Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Αἰδουσιμώτατός τις ἄγγλος ἀνέβη εἰς τὸν χορὸν ὅπως ἀναγνώσῃ πρὸς τοὺς ἀκροατὰς του τεμάχιόν τι τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκαθάρισε τὰς διόπτρας του ἀνέγνωσε . . . Τότε ὁ Θεὸς σύντροφον ἐποίησε τῷ Ἀδάμ· ἐπειτα δέ, στρέφων τὴν σελίδα, ἐξηκολούθησε «Καὶ ἦν αὕτη ἔσθλην καὶ ἐξῶθεν ἀσφάλτῳ ἀλειλημένη καὶ πλήρης ζῶων παντοειδῶν. . . Ὁ δυστυχὴς αἰδουσιμώτατος εἶχεν ὑπερπηθῆσει ἐν φύλλον καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Κίβωτοῦ.

Νεανίας τις ἀγαθὸς ἔλαθε κατὰ νοῦν νὰ παραγγεῖλῃ εἰκόνα ἑαυτοῦ· ἀλλὰ φοβούμενος μὴ οἱ γονεῖς τῆς νέας δι' ἣν προῦριζε τὴν εἰκόνα ταύτην, εὐρόντες κατὰ τύχην αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας τῆς κόρης, δεῖξωσιν εἰς τὸ πρωτότυπον τὴν θύραν, εἶπεν εἰς τὸν ζωγράφον. — «Κύριε, κάμε τὴν εἰκόνα μου,

1) Docteur Maret.

ὡς σοὶ παρήγγειλα, ἀλλὰ κάμε τὴν τοιαύτην ὥστε νὰ μὴ δύναται τις νὰ γνωρίσῃ ὅτι εἶνε ἐδικὴ μου.»

Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ἰδὼν ποτε ἐν Λονδίῳ περιπατοῦντα εἰς τὸν δρόμον τὸν περίφημον ποιητὴν Πάπ, χωλὸν ὄντα, ἠρώτησε τοὺς αὐλικούς του· ἐπιθύμουν νὰ μάθω τί χρησιμεύει ὁ ἀνθρωπίσκος αὐτός, ὅστις περιπατεῖ λοζῶς; Ὁ δὲ μεταφραστὴς τοῦ Ὁμήρου, ἀκούσας αὐτόν, ἐστράφη καὶ ἐπεφώνησε. Νὰ σὲ διδάξῃ νὰ περιπατῆς ὀρθῶς.

Ο ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΥΠΟ

ΦΟΙΒΟΥ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

(Συνεχῆς προηγούμενου φύλλου.)

Ἄν καὶ ἡ μικρὰ αὕτη πόλις οὐδὲν σχεδὸν προσφέρει τὸ ἰκανὸν ἐπὶ μακρὸν νὰ ἐφέλῃ τὴν προσοχὴν τοῦ διερχομένου ἐκείθεν ξένου, ἐν τούτοις μετὰ τὸν κάματον τοῦ συνεχοῦς πλοῦ καὶ τὴν ἀνίαν ἣν ἡ μονοτονία τῆς ζηρότητος τῶν ὁρέων τῆς Μάνης ταχέως ἐμποιεῖ, εἶνε εὐχάριστος παρεμπερῆς πρὸς τὰ θεάματα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ τερπνότης αὐξάνει ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως καλλιτέρων τοιοῦτων. Τὰ διακομιζόμενα ἐμπορεύματα καθόλου εἶχον ἀποβιβασθῆ, ὁ δὲ συνήθης ὄξυς συριγμὸς τρίτην ἦδη φορὰν ἀνήγγελε τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πλοίου προσκαλῶν τοὺς ὑπολειπομένους νὰ ἐπιβιβασθῶσιν. Ἡ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος φαινόμενη τοιαύτη κίνησις ἦτο λίαν εὐάρεστος καθὸσον μάλιστα, ἂν αὕτη ἐν τοῖς μεγάλοις λιμέσι κοινῇ παρέρχεται ἄνευ ἰδιαιτέρας συναίσθησεως τῶν συμβαινόντων, ἐκεῖ ὅπου οὔτε τὸ ἐμπόριον οὔτε ἡ ἄλλη κοινωνικὴ κίνησις διατελοῦσιν ἐν ἀκμῇ, ὁ κατάπλους ἢ ὁ ἀπόπλους τῶν πλοίων τῶν διαπορθμεύσεων χαίρει ἰδιάζοντός τινος ἐνδιαφέροντος καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν πόλιν, ἐν δὲ τῷ λιμένι παρέχεται θέαμα σοβαρευομένων λεμβούχων καὶ ἐπιβιτῶν σπυδόντων νὰ προφθάσῃ τοῦθ' ὁπερ ὅμως πρόκειται νὰ ἀναχωρήσῃ λίαν ἀργά. Λέμβος τις ὑπελείπετο πλησίον τοῦ πλοίου, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀπεμακρύνθη καταπλέων πρὸς τὴν παραλίαν, ἰσχυρὰ δὲ γυνῆ ἐν αὐτῷ δὲν ἔπαυεν ἀνακινουῦσα τὸ λευκὸν μανθῆλιον ἢ ὅπως φέρῃ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπομάσσουσα τὰ δάκρυα τοῦ ἀποχωρισμοῦ· «καλὴν ἀντάμωσιν» ἀνεφώνει τις ἀπὸ τοῦ καταστρώματος πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ τότε ἡ ἔλιξ παταγωδῶς ἀνακινήθησα παρῶθησε τὸ πλοῖον μακρυνόμενον τοῦ λιμένος.

Ὁ ἥλιος ἦτο φλογερώτατος, ἐκ τῆς ἐξατμίσεως δὲ τῶν θαλασσίων ὑδάτων πυκνὴ ἀτμώδης ἀναθυμίασις ἀναδυομένη ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐκάλυψε τὴν πόλιν τοῦ Γυθείου κατόπιν τελείως ἀφανισθεῖσαν ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς ἐπιρριπτομένης σκιάς ὑπὸ τῶν παρακειμένων ὁρέων. Ὁγκώδεις ἀπό-

τομοὶ βραχοὶ, τοὺς ὁποίους οὐδέποτε βεβαίως ἐνέδυσεν ὁ χόρτος διὰ χλωρᾶς ἐπιστρώσεως, γυμναὶ ὁρέων πλευραὶ ἀπολήγουσαι εἰς πικιλοειδεῖς κορυφάς, ἐφ' ὧν οὔτε οἱ γύπες αὐτοὶ ἠρέσκοντο νὰ πῆζωσι τὰς φωλεὰς των, τοπία πρόσφορα διὰ τὰς αἰγὰς μόνας ἐπιτηδείους νὰ ἀναρριχῶνται ἐπὶ παρομοίων κρημνῶν εἶνε τὰ ἀπαρτίζοντα τὴν ἐνταῦθα παραπλευομένην ἀκτὴν, χωραὶ, πρὸς τὰς ὁποίας ἡ φύσις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φανῇ σκληροτέρα.

Ἡ ἀποκαλυπτομένη ὅμως ἀπὸ τοῦδε εἰκῶν, καὶ τοι μὴ ἀσυνήθης, δὲν ἐστερεῖτο τῆς χάριτος, ἣτις θέλγει τὸν γινώσκοντα νὰ ἀπολαύῃ καὶ ἐκ τῶν κοινοτάτων ἀντικειμένων. Τὸ ἔνδον τοῦ κόλπου καλυπτόμενον ὑπὸ τῆς ἐπαυξανούσης ἀχλύος, δυο ἐκατέρωθεν ἀντικείμενα ἀκρωτήρια καὶ ἐν πλοῖον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ διανοιγομένου κόλπου ἀγερώχως διασχίζον τὴν εὐρείαν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ὁ κυανὸς ὑπεράνω οὐρανὸς καὶ ἡ ποντιαὶς αὐρα ἐγγελωσα τοῖς μόλις ὄγκουμένοις κύμασιν ἦσαν εὐάρεστα ἀντικείμενα τῷ περιορίζοντι τὸ βλέμμα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐντὸς τῶν διαγεγραμμένων ὁρίων τῶν παρόντων ἀπολαυστῶν, ἐνῶ ὁ ἀχανὴς ἐμπροσθεν πόντος εὐρυνόμενος ὡς ἄπειρόν τι ἀνελεπὶ πρὸς καλὸν λιμένα, ἐγένετο τῷ ἀρεσκομένῳ νὰ ἀποπλανᾷ μακρότερον τὴν θέλησιν πρὸς ἀνεπιτεύκτους χιμαίρικους πόθους τὸ ἀλγεῖνὸν συναίσθημα ὅπερ ὁ ἄνθρωπος πολλακίς αἰσθάνεται κατὰ τὰς πρώτας τῆς νεότητος ἡμέρας, καθ' ἃς καὶ περὶ αὐτὸν βλέπει μυρία στάδια εὐκάρπου ἐνεργείας, ἐν τούτοις πρὸς πάντα ταῦτα ἀμβλυοπεῖ μὴ προσέχων ἢ ὅπου οὐδὲν δύναται νὰ διακρίνῃ κατορθωτῶν.

Ἡ ἐσπέρα γλυκεῖαν διαχεύουσα σιάν κατέλαβε τὸ πλοῖον σχεδὸν ἐν μέσῳ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου. Ὀλίγον μακρὰν ἐφαίνετο ἡ νῆσος Κύθηρα καθωραϊζομένη ὑπὸ τοῦ ἐνυπαρχοντος ἐτι λυκώφωτος, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ καὶ τούτου ἀποσθεσθέντος τελείως ὑπὸ τοῦ ἐνακῆψαντος νυκτερινοῦ ζόφου μόλις διέκρινε τις τὰ ἐμπροσθεν ἀκρότομα ὄρη τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλεᾶ, πρὸς ὃν τὸ πλοῖον διευθύνετο νῦν. Τοῦτο δὲν ἐβράδυνε νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸ ἀκροτελευτικὸν αὐτὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου σημεῖον, καθ' ὃ ἡ τρικυμία ἐσαεὶ ἐκφοβίζουσα τοὺς παραπλέοντας ἐκείθεν, ἀναπαύεται προσκαίρως ὅπως ἐγερεθῇ σφοδρότερα ἐμποιοῦσα τοῖς ναυτιλλομένοις τὸν τρόπον ἀφύκτου κινδύνου καταποντισμοῦ. Ὁ ἀήρ ἐμυκάτο πνέων ἀπὸ τῶν περάτων τοῦ πόντου καὶ ἀπηγῶν ἐπὶ τῶν ὑψομένων περὶξ ὁρέων, ἡ θάλασσα κυματόεσσα ἐπάφλαζε συνθραυομένη ἐπὶ τῶν ἀπροσίτων βράχων τῆς πλησίον ἀκτῆς καὶ τὸ σκότος ἐπιρριπτόμενον ἀπὸ τοῦ ἀφανοῦς ὀρίζοντος ἐπλήρου τὸ πᾶν μυστηρίου τινος ἀποκρύπτοντος τὰς ἐνεργούσας δυνάμεις. Ἀλλὰ μετέπειτα γλυκεῖα αἴγλη ἀργυροχρόσου φωτὸς ἀνέλαμψεν ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ὁρέων τῆς Λακωνίας, ἐπηργυρώθη μακρὰν ὁ πόντος καὶ ἡ πανσέληνος κατὰ μικρὸν ἀνυζομένη ἐφάνη τέλος ὅλη ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ὠραῖσασα τὸν ὀρίζοντα καὶ τὴν θάλασσαν. Θαυμαστὴ ἦτο ἡ παριστανομένη σκηνή· ὑπὸ τὴν λάμψιν τῆς σελήνης τὰ ὄρη τοῦ Μαλεᾶ ἐφαίνοντο ὑψομένα σκυθρωπά καὶ ἀγέρωχα, ἀπόκρημα ἀπό-

θητα φρούρια ἐκεῖ ἰστάμενα πρὸς χλεύην καὶ μυκτηρισμὸν τῶν ἐξαγριουμένων ὀρμητικῶν κυμάτων ὅτε ὁ μαινόμενος ἄνεμος προκαλεῖ τὴν σφοδρὰν θύελλαν ἐναντίον τῶν ἀπτοήτων ἐκείνων ἀπορρώγων βράχων, μεγίστην δ' ἐνεποιῶν συναίσθησιν ἄλλοθι μὲν διαυγαζόμενα ὑπὸ τῆς σεληνιαίας αἴγλης, ἄλλοθι δὲ ἀμαυρούμενα ὑπὸ τῆς ἐπιρριπτομένης σκιάς τῶν ἐπιπροσθουσῶν πλευρῶν. Ὁ ἐπιπνέων πόντιος ἀπὸ βαρυτάτην παρήγαγε βοήν ἀπηχῶν ἐπὶ τῶν παρακειμένων χαρᾶδρῶν, τὰ προσκόπτοντα κύματα ἐπὶ τῶν ἀγρίων λίθων τῆς σκιάς παραλίας ῥόχθον βροντώδη, ἀμφοτέρω δὲ παταγώδη βαρεῖαν ἁρμονίαν βυθίζουσας τὴν ψυχὴν εἰς συναισθήματα ἀλγεινὰ καὶ μετεωρίζουσας τὴν φαντασίαν πρὸς ἀγνώστους ἐκτάσεις, ἀφ' ὧν οὐδὲν δυναμένη νὰ κατάρχη πρὸς ἀπόλαυσιν καταρρεῖ περιλυπὸς διὰ τὴν ἀδυναμίαν της. Ὁ ἰσχυρὸς κρότος τῆς ἑλικος ἐπιτηδείως παρενείρε τὸν θόρυβόν του, ἐν τῇ ἀποτελουμένη δὲ ταύτῃ παραχῶδῃ μουσικῇ ὑπὸ τὸν αἴθριον οὐρανὸν καὶ μεταξὺ ἀπροσίτου ἀκτῆς καὶ ἀχανοῦς θαλάσσης ὁ διαπλέων ἠσθάνετο τὴν δύναμιν τῆς τέχνης ἀμιλλωμένην πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως. Ἀπερίγραπτοι εἶνε αἱ στιγμαὶ αὐταί, καθ' ἃς τὸ βλέμμα πλανᾶται ἀπὸ τοῦ λαμπροτάτου φωτὸς τῆς σελήνης μέχρι τοῦ σκοτεινοτάτου ζόφου τοῦ μακρὰν ἀπολυομένου ὀρίζοντος· τὰ δύο ταῦτα ἀντίθετα θεάματα παράγουσιν ἀντιθέτους ἐντυπώσεις καὶ οὐδεμία σταθερὰ πεποιθήσις ἱκανοποιεῖ τὸν ταλαντευόμενον λογισμὸν. Ἀπερίγραπτοι εἶνε αἱ στιγμαὶ αὐταί, καθ' ἃς ἡ ἀκοή κατακλεῖται ὑπὸ τοιαύτης συνθέσεως ἀρρήτων τόνων τοῦ ἀπηχοῦντος ἀέρος, τοῦ ῥόχθου τῶν συνθραυομένων κυμάτων καὶ τοῦ κρότου τῆς ἑλικος· κενὸν τι ἄπειρον ἰδανικὸν σαγηνεύει τὸ πνεῦμα διακυλινδούμενον ἀπὸ ἐπινοίας εἰς ἐπίνοιαν, ἢ φαντασία μάτην ζητεῖ νὰ διασπάσῃ τοὺς δεσμοὺς τῆς σαρκὸς ὅπως ἀνέλθῃ εἰς τὸ ἀποκαλυπτόμενον ὕψος, ἢ δὲ καρδίᾳ τήκεται μὴ κατορθῶσα νὰ σβέσῃ τὰς φλόγας ἀνεπιτεύκτων πόθων.

Τὸ μεσονύκτιον παρήλθε, οὐδεὶς δὲ σχεδὸν τῶν ἐπιβατῶν ἀπέμεινεν ἄγρυπνος καταλαβὼν τὴν ἰδίαν κλίνην· μάλιστα τινὲς ὡς προσκεφάλαιον ἔχοντες τὸ ξηρὸν τοῦ πλοίου περισανίδωμα καὶ στρωμνὴν σμικρότατον ἔδρανον δροσιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐπιπνέοντος ἀέρος εἶχον ἐγκαταλίπει ἑαυτοὺς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιπροσθέτου περιθάψεως ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐν ταῖς ἀγκάλαις τοῦ ὕπνου, τὸν ὁποῖον οὔτε αἱ παχεῖαι ἐπιστρώσεις, οὔτε τὰ ἄρωματώδη παραπετάσματα ἐπάγουσιν ἀναπαυτικὸν ὡς ἡ ἐμφωλεύουσα ἐν τῇ συνειδήσει εἰρήνη, μόνη ἀνεξάντλητος πηγὴ θεῶν ὀνείρων. Τὸ πλοῖον ἀπὸ πολλοῦ παρακάμψαν τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Μαλέα ἐφέρετο ἄνω πρὸς τὸν μικρὸν κόλπον τῆς Μονεμβασίας, λίαν δὲ πρωτὶ πρὶν ἢ ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ προσωρμίσθη ἐν τῷ λιμένι τῆς πόλεως ταύτης, πρὸ τῆς ὁποίας ἡ παραχθεῖσα ἐντύπωσις δὲν ἦτο κοινὴ ἀλλὰ διαφέρουσα, καθόσον ὁποῖαν δῆποτε καὶ ἂν ἐβλεπέ τις ἐκεῖ θεῶν, εὐχρέτως καὶ περιέργως ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τῆς παρισταμένης πόλεως, ἐνῶ εἶχε κλείσει αὐτοὺς βεβαρημένους ὑπὸ τῆς σκαιοῦτος τῶν ἀγρίων ὀρέων. Ἀλλὰ τῆς πρώτης

ταύτης ἐντυπώσεως παρελθούσης τὸ θεῶμα δὲν ἦτο ἐφεξῆς ὁμοίως εὐχάριστον, ἀλλὰ τὸναντίον ἀλγεινότατον, μάλιστα δὲ τῷ γινώσκοντι ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἄλλοτε ἤκμασεν ὀνομαστὴ ἐνῶ νῦν σχεδὸν ἀπέμεινεν ἔρημος.

Ἡ Μονεμβασία εἶνε ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῆς καταφερείας παμμεγέθους βράχου, τοῦ ἀκρωτηρίου Μινῶα, ὅπερ ἀποχωρισθὲν τῆς λοιπῆς γῆς ἐγένετο νῆσος. Ὁ βράχος οὗτος παρουσιάζει ἐξαιρετικὴν εἰκόνα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης ἀναδυόμενος ἐπ' αὐτοῦ ὑψοῦται φρούριον γέμον ἐρειπίων ἀναπολούντων ἡμέρας παρελθούσης εὐκλείας, καὶ συνέχεται μετὰ τῆς ἀντιπερᾶν ξηρᾶς διὰ μακρᾶς γεφύρας, ἔργον βυζαντινῆς καὶ τουρκικῆς ἐποχῆς. Οὐδεὶς ὑπάρχει λιμὴν ἐκτὸς δύο μικρῶν μυχῶν προφυλασσόντων τὰ πλοῖα τοῦ ἀπὸ Μαλέα ἐξορμουόντος μετὰ λύσσης βορρᾶ διεγείροντος κολοσιαῖα κύματα καταποντίζοντα τὴν μικρὰν πόλιν. Πλείστοι κατηρειπωμένοι ναῖσκοι βυζαντινῆς τέχνης πληροῦσι τὴν πόλιν, ἐξ ὧν δύο σώζονται σχεδὸν ἀκμαῖοι, μεγάλης ἐκτάσεως καὶ τέχνης ἀρίστης. Νῦν ἡ πολίχνη αὕτη ἐντὸς τοῦ περικλειόντος αὐτὴν παχυτάτου τείχους δὲν παρουσιάζει ἢ ἐρείπια ἐπὶ ἐρείπιοις καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σμικροτάτας οἰκίας φύρδην μίγδην ἐρριμένως οὕτως ὥστε οὐδεμία νὰ διακρίνηται εὐθεῖα ὁδός. Ὀλίγιστοι κάτοικοι διαμένουσιν ἐτι παρὰ τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα, μνημεῖα περιζήτητου ἄλλοτε ἀσφαλεστάτης ἐστίας πολλῶν χιλιάδων λαοῦ καὶ εὐνοουμένου αὐτοκρατορικοῦ ἐνδικαιτήματος. Ἡδὴ ὅμως ἡ ἐρήμωσις μόνη ἐδρεύει ἐκεῖ, ἢ δὲ ἀπογοητεία εἶνε ἡ παραγομένη ἐντύπωσις· τὸ ἐπισφαλές τῆς μεγαλειότητος σαφῶς καταδεικνύεται ὑπὸ τῶν κατηρειπωμένων στύλων, τὰς διαρραγείσας στοᾶς, τοὺς ἡμικρηνημιτημένους ναοὺς, τὰ κατηρειπωσάντα βασίλεια, τὰς ἐγκαταλειμμένας ἀγορὰς καὶ τὰ κατηρειπωμένα φρούρια, ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἢ εὐδαιμονία εἶχεν ἰδρύσει ἀλαζῶν ὅπως κολακεύσῃ τὴν φιλαυτίαν της, ἐνῶ ἡ δυστυχία μόνη καὶ σταθερὰ τῆς μαϊότητος σύντροφος ἐπέπρωτο νὰ πῆξῃ κατόπιν ἐκεῖ τὸ θλιβερώτατον ἐμβλημα τῆς.

(Ἀκολουθεῖ).

Εἰς Λεγκῶμα Κορῆς

Γνωρίζεις τὴν νεότητά;
 Εἶν' ἄνθος, φίλη, θάλλον.
 Πλήν, φεῦ! τὴν θαλερότητα
 Εἰς φθῖσιν μεταβάλλον,
 Εὐθὺς ὡς παύση ἡ τροφή.
 Ἡ εὐέλπις καρδίᾳ.

E. I. E.

